

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

OSUDY SLOVINSKÝCH HRADŮ A ZÁMKŮ PO ROCE 1945

Nikola Heková

Bakalářská práce

2018

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. listopadu 2018

Nikola Heková

Anotace

Práce se zabývá problematikou hradů a zámků na území Slovinska, kdy sledujeme celou historii jednotlivých památek. Toto zpracování vede ke zjištění, co se s tímto dědictvím dělo po roce 1945. Dále jsou zde zmíněny šlechtické rody i jiné významné osobnosti v rámci slovinské historie. Stejně je zde i nastíněno dnešní využití prostor zmíněných historických památek. V neposlední řadě se práce zabývá otázkou konfiskace a nacionalizace majetku. Součástí práce je popis nacionalizace v českém prostředí, což slouží k porovnání tohoto jevu ve Slovinsku i v ostatních zemích.

Annotation

This thesis is devoted to the issue of castles and chateaus in the regions of Slovenia, where we are studying the whole history of each historical building. Following text leads us to what happened with the cultural heritage after 1945. Nobles families are mentioned as well as eminent personage included in slovene history. Also references are made to nowadays use of particular historical sights. The bachelor thesis deals with the confiscation and the nacionalization issue as well. The nacionalization issue was also decribed in the Czech area.

Klíčová slova

Slovinsko, slovinský, hrady, památky, první světová válka, druhá světová válka, nacionalizace

Key words

Slovenia, Slovene, castles, monument, the World War I, the World War II, nacionalization

Title

History of Slovenian Castles and Manors after 1945

Poděkování:

Ráda bych poděkovala panu doktoru Aleši Kozárovi za jeho trpělivost, rady a milé vedení při psaní mé bakalářské práce.

Současně bych ráda poděkovala své slovinské kolegyni v současném zaměstnání, Andreje Košnik, která mi pomohla porozumět některým slovinským výrazům, což mi ulehčilo překlad.

V neposlední řadě děkuji své rodině za podporu během studií, a především v době tvoření této práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SLOVINSKA.....	3
1.1. Obecná charakteristika Slovinska	3
1.1 Obecné vymezení slovinských dějin	4
VÝZNAMNÉ ŠLECHTICKÉ RODY	7
1.1. Auerspergové	7
2.2 Eggenbergové	8
2.3 Lambergové	8
2.4. Spanheimové (Sponheimové)	9
2.5. Wagensperg/Rod Wagen	10
2.6 Windisgrätzové	10
HRADY.....	13
3.1 Bled.....	13
3.2 Bogenšperk.....	16
3.3. Lublaňský hrad.....	21
3.4 Predjamský hrad (Predjama)	25
3.5 Škofja Loka.....	28
3.6 Snežnik.....	30
3.7 Turjak.....	32
KONFISKACE A NACIONALIZACE NEJENOM NA ÚZEMÍ SLOVINSKA PO ROCE 1945	36
4.1 Konfiskace.....	36
4.2 Porovnání s českými zeměmi – poválečná konfiskace	37
4.3 Nacionalizace na území Slovinska 1945-1963	38
4.4 Osud hradu po roce 1945 – Nacionalizace po druhé světové válce na příkladu hradu Sněžník .	40
4.5 Nacionalizace v Československu pro účely porovnání	42
4.6 Nacionalizace v Československu a porovnání s nacionalizací v dalších evropských státech.....	43
ZÁVĚR	45
SUMMARY	48
ZAKLJUČEK	50
POUŽITÉ ZKRATKY.....	51
SEZNAM PRAMENŮ	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM OBRÁZKOVÉ DOKUMENTACE A JEJÍ ZDROJE	55

ÚVOD

Slovinsko je bezesporu nevelká střeoevropská země, která ovšem vždy měla svou roli v průběhu dějin, v rámci evropské historie ji tedy nesmíme opomenout. Je to malebná země obklopena ze všech stran horami, ve které ovšem nalezneme veliké kulturní dědictví a kusy dlouhé historie vepsané do značného počtu krásných staveb. V centru našeho zájmu i pozornosti budou především hrady, zámky a tvrze.

V této práci bych ráda představila nejznámější hrady a tvrze a s nimi spojené důležité šlechtické rody, které hrály významnou roli v dějinách dnešního Slovinska. Také uvedu několik informací o lokalitách, kde tyto hrady i zámky leží, popíši první zmínky a následně shrnu celou historii těchto staveb, zmíním majitele staveb v průběhu časů a samozřejmě budu věnovat pozornost období po roce 1945. Pokusím se zjistit, jak se na jednotlivých památkách podepsal zub času, od konce druhé světové války uběhlo již více než 70 let.

Vyhledám informace o tom, co se s památkami stalo, jak s nimi bylo naloženo a stále nakládáno je. Otázkou je, pro jaké účely slouží teď. Bude mne též zajímat, zda je možné v dnešní době tyto památky navštívit a zjistit tím pádem přístupnost a dostupnost pro běžnou veřejnost.

V průběhu doby došlo i k znárodnění majetku, tuto problematiku se tedy pokusím prozkoumat podrobněji. Zajímá mne jaké dopady mělo odebrání a popřípadě navrácení majetku na konkrétní stavby.

Budu se snažit vystihnout, jak byly památky poznamenány válkami, k čemu sloužily před válkou, během války, a především po ní. Neméně mne zajímá, pro jaký účel slouží v dnešní moderní době.

Nadále se budu tedy zmiňovat o dnešním rázu jednotlivých budov, posléze bych ráda zmínila a popsala jejich důležitost v cestovním ruchu a jejich možné další funkce.

Bakalářskou práci jsem se rozhodla dělit následovně, první kapitoly pojednávají o širších souvislostech a informacích o zemi jako takové.

V další kapitole představím šlechtické rody a významné zástupce těchto rodin, jejich državy a vliv, popřípadě spřízněnost s českými šlechtici.

Následovat bude kapitola věnující se problematice historických staveb samotných. Bude obsahovat popis a historické pozadí hradů a tvrzí. Zmíněni budou důležití majitelé a

nájemníci hradů. Nevynechám zajímavosti – popřípadě příběhy spojené s památkami. Zjistím informace k dnešní podobě a využití prostor hradu.

V neposlední řadě bych se ráda podívala na problematiku znárodnování majetku na území Slovinska, což zahrnuje i stavby hradů. Těž se zmíním o konfiskaci majetku a vysvětlím tyto pojmy. Zmíním i podobu konfiskací v dalších zemích.

Cílem této práce bude se co nejkonkrétněji dobrat k tomu, jaký byl další vývoj významných historických budov a památek po skončení druhé světové války, tedy po roce 1945 s pomocí dostupných informací a zdrojů.

Pro téma mojí práce jsem se rozhodla, protože mne nesmírně zajímá navštěvování historických památek, baví mne příběhy, kterými jsou tato místa opředená, a pokaždé na mne dýchne duch oné doby. Navíc si myslím, že Slovinsko je turisticky a historicky doposud nevyčerpanou zemí, stále stojící v pozadí a možná i opomíjenou. Touto prací bych chtěla dát impuls a vzbudit chuť u kohokoliv k tomu, aby procestoval Slovinsko a probádal jeho krásy. Já sama jsem některé části Slovinska navštívila, a to dokonce vícekrát. Zajisté se budu těšit na další možnosti a cesty do jedné z mých nejmilejších zemí v Evropě.

Památky, které jsou zmíněny v této práci, jsem si vybrala především proto, že mají dle mého názoru jeden z největších potenciálů v turismu a velkou historickou hodnotu.

Na úvod bych také chtěla uvést fakt, že dostupnost materiálů k mému tématu (především knih ve slovinském jazyce) byla ztížena takovým způsobem, že mi byl znemožněn přístup k monografiím ve Slovanské knihovně v Praze z důvodů tamních oprav. Vzhledem k tomu, že na území naší republiky nejsou materiály nikde jinde dostupné, zařídila jsem si cestu a pořizovala jsem si materiály z větší části přímo z Národní knihovny v Lublani.

1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SLOVINSKA

1.1 Obecná charakteristika Slovinska

Slovinsko je malá středoevropská země, nesoucí oficiální název Republika Slovinsko. Někdy je tato země nedbale řazena mezi balkánské státy, což je vzhledem ke společenským a geografickým podnětům zásadní chyba. Slovinsko se svou nádhernou a panensky čistou přírodou patří k nejzelenějším oblastem Evropy. Z bývalé Jugoslávie se Slovinsko odtrhlo a stalo se samostatnou republikou roku 1991, do Evropské Unie pak vstoupilo roku 2004. Hlavním městem je Lublaň (slovensky Ljubljana).¹

Tato země má přístup k Jaderskému moři a slovinské pobřeží se táhne po délce přes 40 kilometrů od hranice s Itálií až k chorvatským sousedům. Příroda se vyznačuje svojí pestrostí od vysokých Julských a Savinjských Alp, přes Karavanky a Pohorje, dále se táhnou krasy s podzemními řekami a jeskyněmi až k rovným planinám. Roviny s loukami se na jaře mění v barevné koberce mladých květů – například fialových krokusů.

Na východě země pak přírodní bohatství skýtá termální a minerální prameny. Většina slovinského území je kopcovitá až hornatá a nejvyšší hora Triglav se pyšní 2 863 metry výšky. Díky hustým lesům je Slovinsko jednou z nejzalesněnějších oblastí Evropy. Řeky Slovinska ústí do Jaderského moře. Sladkou vodu ve Slovinsku představují vodní plochy nádherných jezer ledovcového typu – nejnavštěvovanější jsou jezero Bled a Bohinjské jezero.

Díky své přírodní rozmanitosti je Slovinsko velmi atraktivní pro sportovce – ať už je to horská turistika, horská cyklistika, velmi žádaná je zde speleologie, především pak vodní sporty. Například rafting na rozvodněné Soče je opravdovým zážitkem. V neposlední řadě je Slovinsko rájem pro vykonávání zimních sportů. Každý si přijde na své.

Hlavními slovinskými regiony jsou Přímoří (Primorska), Kraňsko (območje Kranje), Korutany (Koroška), Štýrsko (Štajerska) a Zamuří (Prekmurje).

Na západě sousedí Slovinsko s Itálií, na severu Rakouskem, na východě s Maďarskem a na jihovýchodě s Chorvatskem.

Slovinsko má přibližně 2 miliony obyvatel a demograficky je složené ze Slovinců, Chorvatů, dále Srbů, Bosňanů, také Maďarů, Italů, též Makedonců, Černoherců, Albánců,

¹ GAWINOVÁ, Izabella. Slovinsko. Praha, 2004. s. 8-10. ISBN 80-7236-237-2.

stejně tak Romů. Úředním jazykem je slovinština. Jedná se o slovanský jazyk ve skupině jihoslovanské, patří do velké indoevropské skupiny jazyků.

Slovinsko má tedy svůj samostatný jazyk, ve kterém odborníci na slovinský jazyk – slovenisté rozeznávají velký počet nářečí. Stejně jako jazyk, mají Slovinci i svou národní kuchyni a letité tradice.

Slovinsko je země s krásnými městečky, pamětihodnostmi a přírodními scenériemi, která nabízí mnohostranné využití pro turisty, návštěvníky či pro nejrůznější badatele. Troufám si tvrdit, že tato země je atraktivní především proto, že na poměrně malém území se nachází vše – od velkolepých pohoří, přes starodávná města, rozsáhlá jezera, dech-beroucí jeskyně až po krátké, přesto překrásné pobřeží.

Další zajímavostí, která si svým způsobem zaslouží respekt, je to, že i přes veškeré cizí vlivy, které se v různých dobách mohly zdát dominantní – vzhledem k sousedním státům, si Slovinsko zachovalo svůj ráz, svou slovanskost, své tradice, jazyk i písmo. Z historického vývoje také poznáme, že Slovinci takové věci neměli zadarmo.

Mne ovšem zajímají ta území Slovinska, která se historickými událostmi stala místy vzniku center, která dala vzniknout významným slovinským památkám od antiky po současnost. V antice byla zakládána především některá slovinská města, která v tehdejších dobách byla důležitými centry v rámci římského impéria. Skrze tato města vedly důležité dopravní tepny přes Alpy a dále do jiných částí a zemí Evropy. Jak uvidíme v dalších kapitolách této práce, hrady a zámky jako takové vznikaly později, tedy ne v antice.

1.2 Obecné vymezení slovinských dějin

Území dnešního Slovinska, jak ho známe, bylo osídleno už ve starší době kamenné. V 5. století př. Kr. přicházejí do Evropy Keltové, jimi osídlená území se zcela mění. Na slovinské území se Keltové dostali přechodem Alp z Itálie. Díky Keltům se v celé Evropě prosazují nové technologie a zpracování různých materiálů, především pak kovu. Na území Slovinska se našly doklady o existenci dvou různých kmenů Keltů – Taurisků a Norisků.

Keltská území sousedila s ilyrským teritoriem. Ilyrové se živili pirátstvím a přepadali obchodní římské lodě.²

² RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária – HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš. Dějiny Slovinska. Praha, 2011. s. 13-14. ISBN 978-80-7422-131-6.

V těsném sousedství, v dnešní Itálii, staří Římané zakládali své samosprávné celky, známé je nám středisko Aquileia s hlavním městem Virinum. V době vlády římského impéria bylo na území Slovinska zakládáno mnoho měst, tehdejší Emona (dnešní Lublaň) byla založena r. 14 císařem Augustem. Dalšími významnými centry bylo Poetovio (Ptuj) a Celeia (dnešní Celje) a některá další.³

Po rozpadu říše římské přicházejí na slovinské území barbarské kmeny, krutí Hunové, kmen Ostrogótů i Langobardů. Slované se do těchto zemí dostávají na přelomu 5.-6. století a usazují se nejenom na bývalých místech římských center, ale také podél řek Sávy, Drávy a Mury a v dalších oblastech.⁴

V 7. století by se tedy dalo mluvit o založení slovanského státu slovanskými kmeny, který nesl název Karantánie. Slovanské kmeny osídlily oblast Panonie, která byla v minulosti římskou provincií. Slovinská území osídlená Slovany byla v povodí řek: Drávy, Mury, Sávy a Soče, i v oblasti Gorice a Istriie.⁵

Je doloženo, že křesťanská víra se na území Karantánie šířila v 8. století a zasloužilo se o to salzburské biskupství.⁶

Pokusy o dobytí slovinského území sledujeme i ze strany kmenu Maďarů, ale touto dobou již slovinská území patřila Svaté říši národa německého. Nadlouho se ve Slovinsku usazuje německá šlechta i německá církev, ale prostý lid si přes všechny překážky po celá staletí udržel svou slovanskou identitu.⁷

Slovinské území od 14. století patřilo Habsburkům, téměř neměnně to tak zůstalo do první světové války. Proti kruté nadvládě habsburské šlechty propukla nesčetná rolnická povstání. Je známo, že Habsburkové dusili veškeré snahy o národní uvědomění, tím bránili kulturnímu i národnímu rozkvětu.

Národní obrození probíhalo ve Slovinsku na sklonku 18. století a během 19. století, tedy ve shodnou dobu jako na českém území, zlepšuje se místní hospodářství.

O přerušení habsburské nadvlády se na krátký čas postaral Napoleon Bonaparte. Během napoleonských válek se rozhodl odříznout Rakousko od moře – tedy od tak důležitého

³ RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária – HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš. Dějiny Slovinska. Praha, 2011. s.16. ISBN 978-80-7422-131-6.

⁴ Tamtéž, s. 19-20.

⁵ Tamtéž, s. 20.

⁶ Tamtéž, s. 21.

⁷ Tamtéž, s. 27-28.

přístavu v Terstu. Napoleon na území dnešního Slovinska, Chorvatska a italského Terstu vytvořil tzv. Ilyrské provincie, hlavním městem těchto provincií byla Lublaň. Tento útvar existoval jen krátce, mezi lety 1809-1813, ale reformy zavedené Francouzi – jako například rovnost před zákonem a používání slovinštiny na školách, měly pozitivní vliv na národní rozvoj.

Ovšem po porážce Napoleona se k moci vrací opět Habsburkové a Slovinci žili v rámci impéria obdobně jako Češi, ale i jiné národy. Ve 2. polovině 19. století se poměrně rychle začíná rozvíjet průmysl, je postavena železnice z Vídně do Lublaně, ale obyčejní rolníci se uživí opravdu stěží a dochází k velmi masivní migraci populace, uvádí se, že emigrovalo více než polovina celkové slovinské populace. V tuto dobu se objevuje tzv. jugoslávská myšlenka.⁸

Jugoslávskou myšlenkou se míní sjednocení všech jižních Slovanů do jednoho státu, k uskutečnění této idey dochází až po hrůzách první světové války.

A skutečně v roce 1918 vzniklo Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, v roce 1929 poté dostává název Jugoslávie. Takto spojená území v jedno ale nesetrvá dlouho. Jugoslávii se během druhé světové války nezdaří podržet si neutralitu, Jugoslávie je napadena v březnu roku 1941 a během dvou týdnů dobytá. Poté velká část území připadá Mussoliniho Itálii, další území také na severu získávají Němci a malou část na východě obsazují Maďaři. Je nutno říci, že Slovinci se za svou zem postavili v partyzánském odboji, který vzhledem hornatému rázu krajiny zaznamenal úspěch.

Válka končí a Němci i Italové jsou vyhnáni z těchto slovinských území, k moci se však dostávají komunisté a zavádějí federativní republiky pod názvem Socialistická federativní republika Jugoslávie. Vždy to bylo tak, že Slovinsko bylo ekonomicky nejvyspělejší část celé federace.

Bylo načase si vydobýt samostatnost a roku 1991 vystupuje Slovinsko z jugoslávské federace a vyhláší nezávislost. Země dostává po krátkých bojích se Srby novou ústavu a v roce 1992 se Slovinská republika stává součástí OSN.⁹

⁸ RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária – HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš. Dějiny Slovinska. Praha, 2011. s.92-102. ISBN 978-80-7422-131-6.

⁹ HLADKÝ, Ladislav. Jugoslávská krize a její historické souvislosti. Praha, 1993. s. 18. ISBN 80-85467-15-1.

VÝZNAMNÉ ŠLECHTICKÉ RODY

V následujících podkapitolách bych ráda pár větami představila šlechtické rody a rodiny. Jedná se o šlechtice a urozené osobnosti, kteří byli vlastníky či jinak významně ovlivnili dějiny hradů či zámků ve Slovinsku.

1.1 Auerspergové

V případě Auerspergů mluvíme o velmi starém a rozvětveném rodu. Původ této rodiny bychom hledali ve Švábsku, odkud se údajně v 11. století přesouvají na dnešní slovinské území – do Kraňska. Jejich panstvím ve Slovinsku byl hrad nesoucí jejich rodové jméno, tedy Auersperg (slovinsky Turjak).

Rod se větví v 15. století do dvou hlavních rodin spolu s osobami Pankráce II. a Vollrada VIII.¹⁰

Stav svobodných pánů rod nabyt v roce 1550 a dalšího povýšení se Auerspergům dostalo v roce 1630, kdy byli povýšeni do stavu hraběcího. Dalších poct se jim dostalo v průběhu času od vládnoucí dynastie Habsburků v podobě vynikajících postů ve sféře vojenské, politické i na scéně společenské.

Tento rod je spojen i s českými dějinami. Víme, že v českém prostředí se rod usazuje v první polovině 18. století po sňatku Karla Josefa Antonína Auersperga s Marií Josefou z Trautsohnu. Tímto spojením získávají rozsáhlé jmění, jedná se o dědictví po vymřelých hrabatech z Trautsohnu se sídlem ve Vlašimi. Bratr zmíněného Karla, Jan Adam, zase svým svazkem s hraběnkou Marií Kateřinou Schönfeldovou nabývá dvě panství: Žleby a Nasavrky.

Na českém území rodina zaznamenává řadu úspěchů. Hrabě Josef Karel Auersperg (1767-1829) byl osvícenec, mecenáš a svobodný zednář, ale především se zajímal o vědu. Patřil k iniciátorům a byl jedním ze zakladatelů Moravského zemského muzea v Brně, které sponzoroval hodnotnými dary.

Pro východní Čechy byla jistě přínosem osoba Vincenta Karla Auersperga (1812-1867), který se zasloužil o zbudování střediska ve Slatiňanech pro výcvik koní v překážkové disciplíně. Zde je také shromážděna rozsáhlá sbírka související se vším, co se týkalo právě

¹⁰ HALADA, Jan. Lexikon české šlechty. Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti. Praha, 1999. s. 21. ISBN 80-85770-79-2.

koní. Právě proto máme dnes tu možnost si ve Slatiňanech prohlédnout hipologické muzeum.

11

2.2 Eggenbergové

Jednalo se původně o štýrskou měšťanskou rodinu zabývající se obchodem. Na vážnosti rodina nabývá povýšením do šlechtického stavu v roce 1598. Poctou je pak další povýšení roku 1621 do stavu svobodných pánů, nedlouho poté je Jan Oldřich von Eggenberg významován knížecím stavem v roce 1623.¹²

Jan Oldřich je klíčovou osobností rodu Eggenberg. Tento rod můžeme spojit s českými dějinami, Jan Oldřich si vybudoval diplomatickou kariéru ve službách Habsburků. Ferdinand Štýrský ho jmenoval nejvyšším správcem alpských zemí a o něco později dokonce ministrem.¹³

Za své služby dvoru získal mnohá jihočeská panství – Prachatice a Český Krumlov. Některá panství koupil, především v rakouských zemích, v českých zemích to byl Orlík a Zvíkov.¹⁴

Eggenbergové se stávají příbuznými rodu Schwarzenbergů díky Janovu synu Janu Kristiánovi. Ten se oženil s Marií Ernestinou ze Schwanzenbergu. Jejich manželství bylo však bezdětné a Kristiánovou smrtí rod Eggenbergů vymírá po meči. Odkázal své državy manželce, právě tímto sňatkem přicházejí Schwanzenbergové k rozsáhlým panstvím na jihu Čech.¹⁵

2.3 Lambergové

Tento rod lze v historii sledovat již od 13. století. Jedná se o rakouský, korutansko-kraňský a velmi starý rod. Rod Lambergů je od 14. století složitě rozvětven. Jednou z větších linií je Baltasarova linie, ta se dělí na orteneckou a schneeborskou větev. Schneeborská větev zanikla v 17. století, kdežto ortenecká větev se dále členila na větve Amerang, Greifenfels, Lich-

¹¹ MAŠEK, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Od Bílé Hory do současnosti. Díl I. (A-M). Praha, 2008. s. 37. ISBN 978-80-257-0027-3.

¹² PELANT, Jan. Erby české, moravské a slezské šlechty. Praha, 2013. s. 118. ISBN 978-80-7422-254-2.

¹³ HALADA, Jan. Lexikon české šlechty. Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti. Praha, 1999. s. 147-148. ISBN 80-85770-79-2.

¹⁴ MAŠEK, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Od Bílé Hory do současnosti. Díl I. (A-M). Praha, 2008. s. 205. ISBN 978-80-257-0027-3.

¹⁵ Tamtéž, s. 205.

tenwald a Ottenstein. Rodová jména nesl hrabě z Lambergu, dále svobodní páni Orteneggu a Ottensteinu. V českém prostředí jsme se setkali s linií Amerang. 16

Karel Lamberg se stal pražským arcibiskupem, jeho synovcům se podařilo získat vyšší titul. Bratři z rodu Lambergů – Johann Maximilian z Lambergu a Johann Wilhelm byli povýšeni do hraběcího stavu.

Poctou pro rod Lambergů bylo, když Franc Josef Lamberg získal roku 1694 Řád zlatého rouna. Císař Leopold svému poddanému natolik důvěřoval, že ho pověřil dopravit do Vídně Margaretu Marii Španělskou, císařovi budoucí choť.

Lambergové v Čechách nakupovali statky, především na jihozápadě Čech. Jejich vlastnictvím se stalo Rábí, Žihobce u Klatov i Žichovice. Tato panství zdědil po Franci Josefovi jeho nejstarší syn – Leopold Mathias, který získal knížecí titul. Nejstarší syn tak díky dědičnému právu mohl získat tento titul. Jelikož jeho synové zemřeli předčasně, knížecí titul přešel na France Antona, Leopoldova mladšího bratra. Titul získal díky svěřenectví majetku.

Syn France Antona byl posledním knížetem v této linii, byl jím Johann Nepomuk Friedrich.

Rod Lambergů zaniká po meči se jménem Heinricha v první polovině 20. století. Je známo, že Heinrich bezplatně přenechal horažďovickému Spolku pro zachování uměleckých, historických a přírodních památek svůj hrad Rábí.¹⁷

2.4 Spanheimové (Sponheimové)

Spanheimové v pramenech také označováni jako Sponheimové, byl korutanský vévodský rod, známý již ve 12. století, kdy na korutanský stolec usedl Jindřich ze Sponheimu, syn Engelberta I., který byl znám coby zakladatel benediktinského kláštera v St. Pauli. Sponheimové jsou doloženi jako příbuzní Eppensteinů – Engelbert I. měl za svou choť Hedviku z rodu Eppensteinů.

Na počátku 12. století obdrželi Spanheimové v léno Korutany od císaře Jindřich V., ten umírá bez dědiců a jeho nástupcem se stává jeho bratr Heřman, který zakládá město Klagenfurt. Vévoda Heřman také proplétá slovinskou historii s českou a tím je důkaz v podobě manželského svazku s dcerou českého knížete Soběslava I., Marií.

¹⁶ MAŠEK, Petr. Modrá krev, Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích. Praha, 1999. s. 149. ISBN 80-204-0760-X.

¹⁷ Tamtéž, s. 149-151.

Zlatý věk Korutany zaznamenají v epoše vlády Bernarda II. Spanheima. Za doby jeho panování se vymezila a dotvořila korutanská šlechta. Mezi jeho zásluhy též patří snaha získat přístup k moři pro korutanské území a je zaznamenán rozsáhlý rozvoj měst, která získávala různé výsady jako například právo tržní, vyjmutí ze soudní a policejní pravomoci, jelikož města se zodpovídala přímo a pouze vévodovi. Tato doba sebou nesla i rozvoj ve výstavbě kostelů a klášterů, ve 12. století byl centrem benediktinský klášter, ale v následujícím 13. století se poměrně více dostávají do centra pozornosti kartuziánské a cisterciácké kláštery.

Bernard II. se dožil požehnaného věku 80 let a zanechal po sobě čtyři potomky, kteří byli synovci českého krále Václava I., u kterého se těšili velké oblibě. Jeden ze synů se dal na duchovní dráhu a stává se salcburským arcibiskupem, druhý jakožto Oldřich III. se stává následníkem korutanského vévodského stolce, který později smlouvou sepsanou v Poděbradech přenechává příbuzným Přemyslovcům, přesněji následnou vládu vkládá do rukou Přemyslu Otakarovi II.¹⁸

Zde jsme si shrnuli rod Spanheimů, jeho vazby na slovinské území a nejvýznamnější činy, kterými se rod zasloužil o rozvoj ve Slovinsku v průběhu 12. a 13. století. A dozvěděli jsme se, nakolik se proplétají slovinské dějiny s dějinami českými.

2.5 Wagensperg/Rod Wagen

Název rodu nás odkazuje na původní podobu tohoto jména Wagner z Wagenspergu. Jedná se o starý korutanský rod, který získal status svobodných pánů v roce 1602 a v roce 1622 přidává k rodovému jménu predikát „ze Soneggu“. Další povýšení se vzápětí dostalo Hansi Sigmundovi v roce 1625, kdy byl povýšen do hraběcího stavu.

Rod vymírá po meči, když v roce 1913 zesnul poslední nositel jména Wagensperg – Felix Ferdinand, který žil v letech 1844-1913.¹⁹

2.6 Windisgrätzové

Tato rodina původně pocházela ze Štýrska. Svobodnými pány Svaté říše římské a dědičných zemí se stávají roku 1551, následně v roce 1557 nabývají hraběcího titulu. Rodina se dělí do dvou linií. První je Alfredova linie, díky které se panství Egloffs a Hegau povýšením roku 1804 stávají bezprostředním říšským knížectvím Windisch – Graetz. Též získávají pre-

¹⁸ RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária – HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš. Dějiny Slovinska. Praha, 2011. s. 34-37. ISBN 978-80-7422-131-6.

¹⁹ MAŠEK, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Od Bílé Hory po současnost. Díl II. (N-Ž). Praha, 2010. s. 413. ISBN 978-80-257-0294-9.

dikát „Hochgeborem“ – tedy vše dědičné pro prvorozeného syna. V linii Weriandovy roku 1822 již získávají knížecí titul všichni členové linie, významný mezníkem pro tuto linii a rod je i rok 1912, kdy Windisgrätzové získávají dědičné členství v panské sněmovně rakouské říšské rady.

Traduje se, že dle rodinné pověsti praotcem rodu je Wriand, což byl nejmladší syn Oldřicha, korutanského markraběte a princezny Žofie. Oproti tomu stojí teorie, že Windisgrätzové pocházejí z rodu von Diegen. Rodina se měla usadit ve Štýrsku ve službách hrabat z Andechsů a měli pro sebe získat panství Windisch – Graetz (též Windischgrätz), což je dnešní Slovenj Gradec přímo na území Slovinska. Celá historie se dále odvíjí od rytíře Wernharduse de Graeze. Později je rodina známa coby ministeriálové aquilejských patriarchů. Prameny tvrdí, že za Přemysla Otakara II. vstupují do štýrských služeb. Zhruba od této doby sledujeme rodokmen rodiny Windischgrätzů, konkrétně tedy od osoby Konrada von Windischgrätze s datací roku 1299.

Vzestup rodu sledujeme od 16. století, tato doba je spojena s praotcem dnešních Windischgrätzů, Ereazmem a jeho bratrem Pankrazem. Pankrazova linie však vymírá již ve druhé polovině 17. století. I tak se rod rozvětňuje do dalších linií, jejichž příslušníci žili povětšinou na území Štýrska, kde jim byl přidělen úřad dědičného nejvyššího štolby.

Rodina je též spojena s českým prostředím, v Čechách se objevují v 16. století. Vysokých postů dosáhli na dvoře císaře Leopolda I., Gottlieb Windischgrätz ke konci století 17. byl dosazen do funkce nejvyššího dvorského maršálka a působil též jako mimořádný velvyslanec na sněmech říšských i po celé Evropě na dvorech řady panovníků. Příbuzenským pou-tem se tato rodina též spříznila se Smiřickými ze Smiřic. Na českém území rodina zakupuje panství Přerov na Moravě. Synové Gottlieba později mají v držení i Červenou Lhotu, nicméně pro dluhy rodiny musely být všechny české državy postupně prodány.

Ovšem nejznámějším zástupcem celé rodiny je kníže Alfred, který vstoupil do rakouské armády, kde zaznamenal řady úspěchů především v postupu ve svých hodnostech a bojoval proti Napoleonovi. Účastnil se bitvy u Slavkova roku 1805, stejně tak „bitvy národů“ u Lipska v roce 1815 a dokonce se účastnil i tažení na Paříž. Mohl se pyšnit vojenskými i záslužnými řády, ale především se mu dostalo pocty nosit řád Zlatého rouna.

Přestože se kníže Alfred vyznamenal především ve sféře vojenské, nemůže mu být upřena zásluha na rozšiřování rodinného majetku. V dražbě získává benediktinské opatství

Kladruby společně s pozemky. Dále se Alfred věnoval rozšiřování vlastnictví knihovny i archivu.

Máme doloženo, že na přelomu 19. a 20. století jeden z Alfredových synů, Alfred III. pojal za manželku princeznu Marii Gabrielu – tím došlo ke spojení rodiny Windischgrätzů s rodem Auerspergů.

Poslední prameny z 20. století podávají zprávy, že příslušníci ze starší Alfredovy větve žili převážně v Rakousku a mladší větev rodu, Weriandrova, na kterou se knížecí titul po bratřích nevztahoval, i tak nakonec knížecího stavu dosáhla.²⁰

²⁰ ŽUPANIČ, J. – FIALA, M. – STELLNER, F. Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny české. Praha, 2001. s. 294-300. ISBN 80-86493-00-8.

HRADY

3.1 Bled

Hrdě se tyčí ve výšce 125 metrů a shlíží na hladinu jezera. Počátky výstavby hradu datujeme od začátku 11. století, kdy s výstavbou začali brixenští biskupové. Do rukou biskupů se dostal darem roku 1004 od římsko-německého císaře Henrika II. – zmínka o této události je popsána ve spise, kde se o hradu hovoří pod názvem „Weldes“ (Veldes).²¹

Hrad je poté znám ještě pod několika jmény. Roku 1253 nese název Burch Veldes, uváděn je i jako tvrz „veste ze Veldes“ a roku 1309 je znám pod názvem „castrum Veldes“.²²

Přes 300 let hrad spravují biskupovi ministři, oni samotní přejímají jméno po hradu. Biskupství hrad začne pronajímat, Bled je trvale obýván bledskými rytíři de Veldes, jmenujme Meinharda de Ueldes a Reinharda de Ueldes²³, kteří zde pobývají do roku 1349. Na Bledu nacházejí domov i další rytíři, Ernest von Rittersperch, rytíři von Gaerenstein a též Wulfing Korutanský.²⁴

Roku 1371 si hrad pronajímá zemský hejtman Konrad pl. Kraigh, hrabata rodu Kraigh si hrad podrží až d roku 1558. Na krátký čas hradní prostory využívá i hrabě Herbard Auerperg a to do roku 1574, stejně tak jako se zde mihnou postavy Ivana Lenkoviče a hraběte Žigy Thurna na přelomu 16. a 17. století. V polovině 17. století se panství Bled ocitá v rukou Janeze Eggenberga.²⁵

Posledním nájemcem hradu v roce 1744 je Ignac Novak. Na počátku století v roce 1803 bylo bledské panství znárodněno, o několik let později vráceno biskupství Brixen, a to v roce 1838. Biskupství si hrad ale neponechalo dlouho, jelikož o 20 let později ho biskup Vincenc nabídl k prodeji, a to známému průmyslníku a železáři Viktorovi Ruardovi. Z panství Ruard rozprodal lesy Kraňské průmyslnické společnosti.²⁶

Další prodej hradu se odehrál roku 1882, kdy Bledský hrad koupil vídeňský obchodník Adolf Muhr. V roce 1912 byl jeho majitelem Fritz Gross a doktor Hans Redlich. Ke konci první světové války hrad patřil rodině Kendů, přesněji od roku 1918, kdy ho koupil Ivan Kenda.

²¹STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 241. ISBN 86-361-0280-4.

²²JAKIČ, Ivan. Sto gradov. Prešernova družba, 2001. s. 24. ISBN 961-6186-45-0.

²³ Poznámka: psáno Ueldes, čteme Veldes

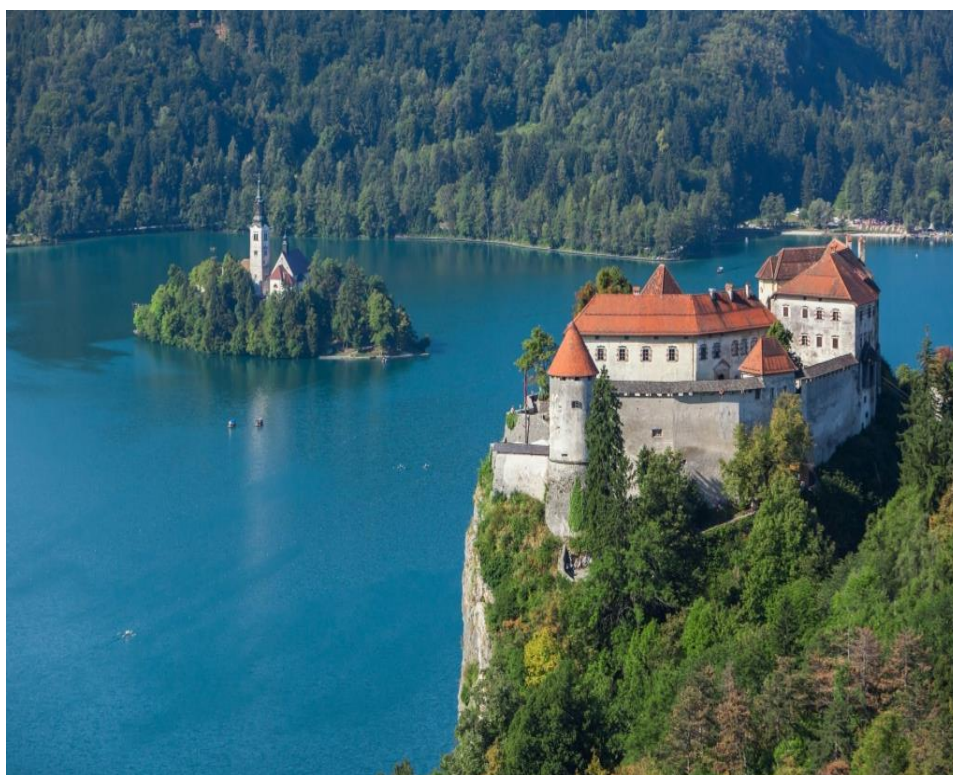
²⁴JAKIČ, Ivan. Sto gradov. Prešernova družba, 2001. s. 24. ISBN 961-6186-45-0.

²⁵ Tamtéž, s. 24-25.

²⁶ Tamtéž, s. 25.

Před vypuknutím druhé světové války hrad vlastnila Družstevní obchodní banka a Drávská bánovina. Ke konci druhé velké války na hradě pobývaly německé jednotky a roku 1947 hrad zčásti vyhořel.²⁷

Hrad Bled je vybudován v jakési dualitě, která byla typická pro středověké stavby. Na jedné straně nalezneme zachovalé jádro hradu, které sloužilo jako obydlí pána hradu. Na straně druhé se táhne předhradí, což byl prostor před centrálním hradem. Tato část hradu sloužila jako přední strážní trakt, sloužila však také jako ubikace služebnictva.²⁸

Obr. č. 1 – Hrad a jezero Bled

Celý objekt hradu je kolem dokola obehnan hradbami, které sloužily k obraně hradu. Hradby jsou natolik silné, že na jejich vrchu byl vybudován ochoz. Po rekonstrukci je ochoz dostupný návštěvníkům hradu. Tyto hradby pocházejí z románského období a jsou unikátní v tom, že se jedná o jediné dochované románské hradby na území Slovinska. I přesto, že po rekonstrukcích není vzhled těchto hradeb původní, dává nám velmi jasnou představu, jak vypadaly v té době ochranné prvky hradů.²⁹

²⁷ JAKIĆ, Ivan. Sto gradov. Prešernova družba, 2001. s. 25. ISBN 961-6186-45-0.

²⁸ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 244. ISBN 86-361-0280-4.

²⁹ Tamtéž, s. 244.

Ostatní hradní útvary zapadají do období gotiky a renesance. Na nejvyšším bodu, na vrcholku skály stál původní palác obklopen dva metry silnou zdí s obrannou věží (též nazývána bergfried). O něco později byla přistavena kaple, stejně tak v komplexu přibyla stavba s lomeným půdorysem. Tento prvek uzavřel staré hradní jádro a oddělil ho od nižšího předhradí.³⁰

Vchod do hradu byl umožněn přes padací most, dále vedl románskou vstupní věžovitou bránou s kamenným renesančním portálem, nad kterým se skvěla heraldická deska. Na této desce byl vyveden brixenský erb s letopočtem 1519.³¹

Dnes si přímo v hradní restauraci můžeme dopřát například oběd s výhledem na jezero a okolí, současně na hradě je také muzejní sbírka vykládající historii Bledu. V hradní kapli sv. Ingenuina a Albuina, což jsou brixenští patroni, nalezneme krásné zachovalé fresky.³²

Další zajímavost, která nás může na hrad Bled dovést je hradní tiskárna. Objevíme zde rekonstrukci Gutenbergova dřevěného tiskařského stroje. Na památku si odtud můžete odnést suvenýr v podobě potisku na ručně vyrobeném papíře.³³

Při návštěvě hradu nemůžeme vynechat Rytířský sál. Bohužel zde nenalezneme vystavená brnění ani sbírku zbraní. Tento sál totiž slouží jako „kinosál“ k promítání dokumentárních filmů o Bledu. Kulturní program nám může zprostředkovat i Bledská divadelní skupina, vystupuje například při středověkém představení.³⁴

V dnešní době se na hradě konají svatby, události spojené s oslavou vína v hradním sklepě.³⁵ Na horním dvoře je také k vidění hradní kovárna, jsou zde vystaveny kované ozdobné předměty. Kovářům se na hradě dařilo, jelikož v okolí Bledu bylo dosti nalezišť železné rudy. Díky tomu začala vzkvétat kulturně umělecká činnost spojená se zpracováním železa a kovotepectvím.³⁶

³⁰ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 25. ISBN 961-6186-45-0.

³¹ Tamtéž, s. 25.

³² Tamtéž, s. 25.

³³ Blejski grad. Grajska tiskarna. 2010, Zavod za kulturo Bled. online [cit. 15. 10. 2018].

URL: <http://www.blejski-grad.si/grajska_tiskarna>.

³⁴ Blejski grad. Viteška dvorana. 2010, Zavod za kulturo Bled. online [cit. 17. 10. 2018].

URL: <<http://www.blejski-grad.si/viteskadvorana>>.

³⁵ Blejski grad. Muzej. Grajska klet. 2010, Zavod za kulturo Bled. online [cit. 17. 10. 2018].

URL: <<http://www.blejski-grad.si/muzej/grajska-klet>>.

³⁶ Blejski grad. Muzej. Grajska kovačnica. 2010, Zavod za kulturo Bled. online [cit. 17. 10. 2018].

URL: <<http://www.blejski-grad.si/muzej/grajska-kovacnica>>.

S Bledským hradem se pojí zajímavá legenda, vyprávějí se příběhy o hradní vdově Polyxeně.

Tehdy kolem roku 1500 nájemcem hradu byl Hartman Kreigh, který byl nechvalně známý jako mizerný hospodář a rolníci mu proto vzdorovali. Tito rolníci a sedláci si na Hartmana stěžovali u biskupa i císaře samotného. Ale jednoho dne Hartman zmizel. Povídalo se, že ho ubili banditi. Možná samotní rolníci vzali spravedlnost do svých rukou, ale to se dnes už nikdo nedozví. Zkrátka od té doby Hartmana nikdo neviděl.

Po Hartmanovi na hradě zbyla jeho vdova, která pro něj truchlila. Byla však stejně darebná a zlá jako její muž. Od těch, co jí dlužili, žádala vždy vše do posledního halíře.

Vdova Polyxena natolik truchlila, že shromáždila veškeré zlato a stříbro, které ukrývala v truhlách, nechala kovy roztavit a vylít z nich zvon. Ten měl přijít do kapličky, která byla postavena v zátocě Bledu.

Ve chvíli, kdy se zvon převážel na místo do zátoky, najednou se rozběhla bouře. Loď se zvonem i všemi na palubě se potopila. Zvon, ztracený na dně jezera se prý ozýval za vichrných nocí, i dnes ho lze zaslechnout z vodních hlubin.

Polyxena o vše přišla, opustila hrad a odešla do Říma. Tam se o jejím smutném příběhu do slech papež, dal slít nový zvon a ten poslal do zátoky Bledu.³⁷

3.2 Bogenšperk

Možná by se tento hrad nedočkal své slávy ani významnosti, kdyby nebyl spojen se jménem Janez Vajkard Valvasor, což byl nejvýznamnější historik, nebo spíše polyhistor své doby, jehož dílo je pro historii Slovinska stejně vážené i dnes. Je totiž autorem rozsáhlé práce encyklopedického rázu o dějinách Kraňska, kde se rozepisuje o své současnosti – to hovoříme o druhé polovině 17. století. Jeho práce je nebývale významná i unikátní, jelikož se nenašel nikdo další, kdo by byl schopen tak širokého záběru.³⁸

Prvními vlastníky hradu nebyla rodina Valvasorů, ale nechali ho vystavět šlechticové z rodu Wagenů. Hrad je totiž známý pod svým německým názvem Wagensperg, který tak

³⁷ Blejski grad.O blejskem gradu. Legenda o Polikseni. 2010, Zavod za kulturo Bled. online [cit. 24. 10. 2018]. URL: <http://www.blejski-grad.si/o-blejskem-gradu/legenda-o-polikseni>.

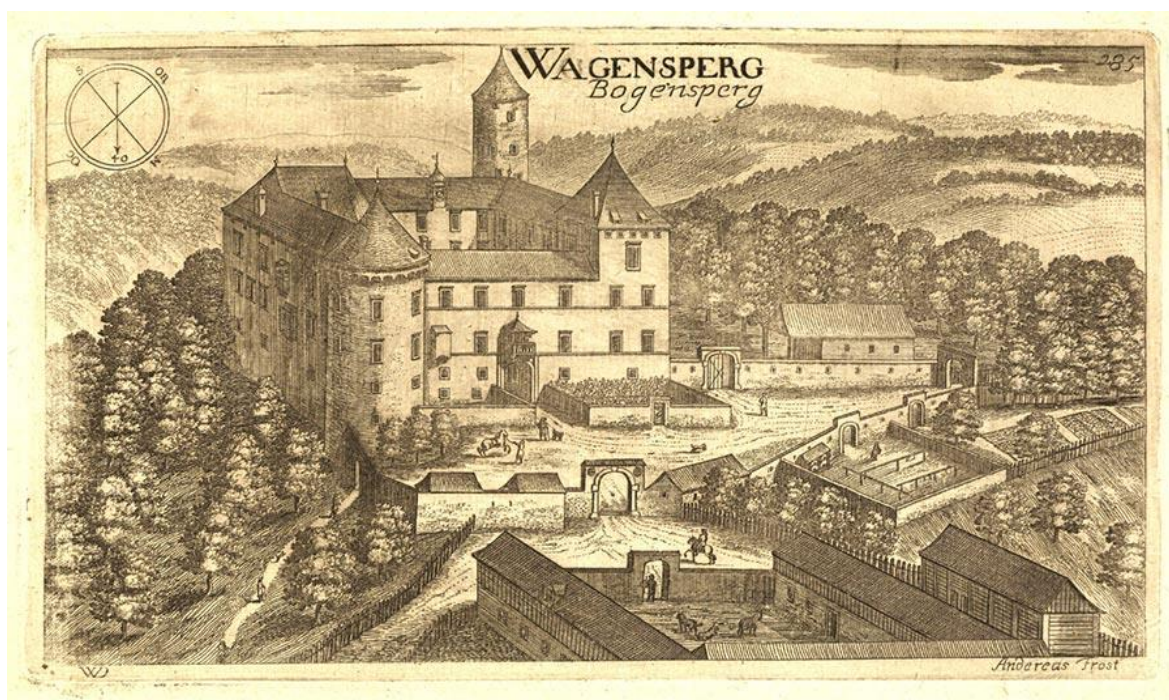
³⁸ Dějiny Slovinska. RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária – HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš. Praha, 2011. s. 299. ISBN 978-80-7422-131-6.

odkazuje na své zakladatele. Tato památka se nachází blízko Šmartna u města Litije, které se rozprostírá přes oba břehy řeky Sávy.³⁹

Stavbu hradu započal Boltežar Wagen v druhé polovině 15. století, kdy mu předešlé panství přestalo poskytovat pohodlí. Když Boltežar umírá kolem roku 1487 na starém hradu Weitenstein ve Štýrsku, v budování nové usedlosti Bogenšperk pokračuje jeho syn Erazmus.⁴⁰

Může se tedy zdát, že výstavba Bogenšperku probíhala poněkud pozdě, zmínky nacházíme až od 15. století. Bude to zajisté tím, že rodina Wagen do té doby užívala nedalekou tvrz Liechtenberg, která však byla, jako spousta dalších, poničena silným zemětřesením roku 1511. V blízkosti Bogenšperku se tak nachází ruiny bývalé tvrze.⁴¹

Hrad je nazýván a zmíněn coby Bogenšperk roku 1533 kastelánem Jurijem Benčičem, roku 1544 hrad přejmenoval Erazmův syn, Ivan, na „zu Wagensperg“. Rodina Wagen hrad užívala až do roku 1630, poté hrad vystřídá několik vlastníků. Následně se hrad dostává do držení lublaňského starosty a lékárníka Horáce Carminelli, o čtyři roky později hrad kupuje šlechtic Jurij Kheysell z Raky na Doleňsku.⁴²

Obr. č. 2 - Hrad Bogenšperk

³⁹ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 169. ISBN 86-361-0280-4.

⁴⁰ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 26. ISBN 961-6186-45-0.

⁴¹ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 169-170. ISBN 86-361-0280-4.

⁴² JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 26. ISBN 961-6186-45-0.

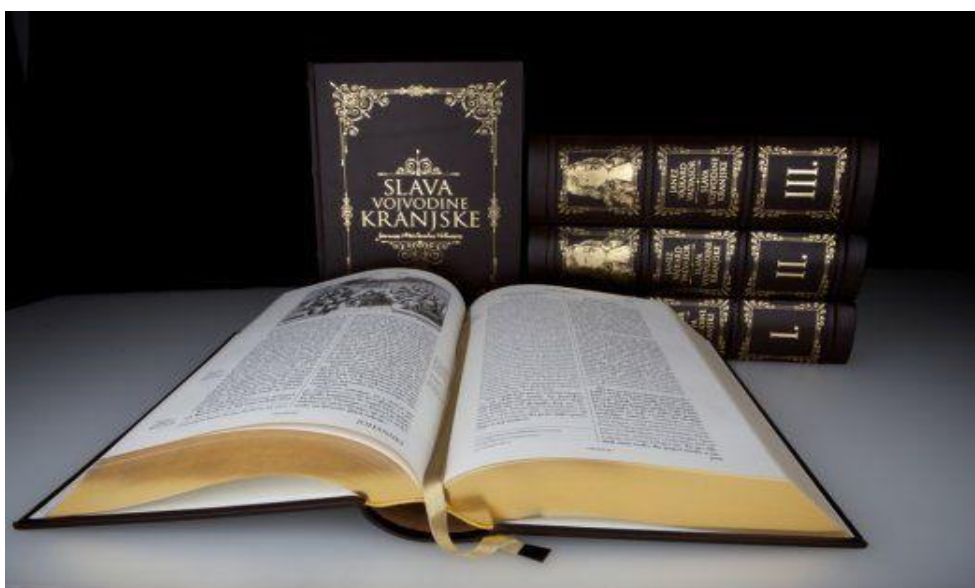
Známe přesné datum, kdy se držení hradu koupí dostává do rukou Janeze Valvasora. Stane se tomu tak 27. září 1672. Valvasor užívá prostor hradu přes 20 let.

Během této doby na hradu zřídil ryteckou dílnu a tiskárnu, ve které připravoval a následně vydával topografická a umělecká díla.

Obr. č. 3 – Bakrotiskárna na Bogenšperku

Jeho největší a nejrozsáhlejší dílo „*Slava vojvodine Kranjske*“ však nebylo vtištěno samotným Valvasorem, bylo vydáno roku 1689 v Norimberku.

Obr. č. 4 – Valvasorovo věhlasné dílo „*Slava vojvodine Kransjske*“

šperku byla šlechtická rodina Windischgrätzů, kteří hrad udrželi ve svém vlastnictví do konce druhé světové války. Poslední majitel Alfred Windischgrätz se roku 1943 po kapitulaci Itálie odstěhoval do Korutan. Během války se zde usídlilo německé velitelství a po konci velké války lidé z hradu odnesli veškeré vybavení.⁴⁴

Bogenšperk prošel velkou rekonstrukcí, která započala roku 1966, hrad byl předělán v muzeum. Dnes hrad patří mezi krásně upravené a opečovávané historické stavby. Jedná se o dvoupatrovou stavbu, zleva je hrad chráněn nízkou, ale mohutnou okrouhlou věží s obrannými prvky tvořící věncem kolem celé věže. Z druhé strany se stavba zdvihá do výšky a tvoří tak patro budovy. Fasáda zaujme svým zdobeným kamenným portálem a dřevěným balkonem, který je umístěn v čele hradu.⁴⁵

Snadno poznáme, že hrad nebyl vystaven v jednom období, je nesouměrný a do své dnešní podoby se vyvíjel postupně během několika staletí. Důkazem toho je severovýchodní trakt, kde se tyčí věž. Východ je umístěn v přízemí a značí v sobě pozdně gotické prvky, avšak hořejšek věže je vyveden renesančně, uzavřen do půlkruhu.

Z mladších dob nalezneme na nádvoří v severním a západním traktu arkády, na dvou sloupech jsou zakomponovány erby někdejších vlastníků hradu – erb Liechtensteinů a erb Wagenů, který pochází z roku 1558. Často je také zobrazován motiv studny. Studna je zde vytesána přímo do skály, za časů Valvasora byla studna svedena do vinného sklepu. Tam vedly schody až na samé dno studny.⁴⁶

Z vybavení interiéru hradu se nic nedochovalo, ale v obou podlažích jsou zachovalé pouze dřevěné stropy.

Okolí hradu zveleboval park, do prostředí parku byla zakomponovaná plastika Neptuna, která se dochovala a stála před vstupem do hradu.⁴⁷

Od roku 1998 je Bogenšperk veřejnou památkou, nalezneme zde několik sbírek. Jako sbírku loveckých trofejí, geodetickou a etnografickou sbírku. Zajímavostí je zřízená svatební síň sídlící v někdejší Valvasorově knihovně. Dokonce zde zrekonstruovali i baronovu tiskárnu.⁴⁸

⁴⁴ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 27. ISBN 961-6186-45-0.

⁴⁵ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 170. ISBN 86-361-0280-4.

⁴⁶ Tamtéž, s. 171-172.

⁴⁷ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 27. ISBN 961-6186-45-0.

⁴⁸ Tamtéž, s. 27.

Kromě již zmíněných sbírek jsou na hradě různé výstavy. Vše je zaměřeno na osobu barona Janeze Valvasora. Je zde výstava s názvem „Valvasorův pohled do přírody“. Ve svém nejvčetnějším spise do 18. svazku (Rostliny a zvířata) vložil popisy živé a neživé přírody. Na této výstavě se dozvíme mnoho o speleologii, zoologii, botanice, paleontologii, zemědělství, včelaření, lovu i rybaření – o tom všem Valvasor psal a v mnohém i sám vynikal svými znalostmi. Tuto výstavu zaštiťuje veřejný institut hradu Bogenšperk, Slovinské technické muzeum, Ministerstvo kultury a Hvězdářský institut.⁴⁹

Při návštěvě hradu se také můžeme těšit na prohlídku Valvasorovy komnaty. Tyto prostory sloužily především jako jeho pracovna, kde psal a dokončil většinu svých prací. Expozice vystavuje i originály děl, které sám Valvasor sepsal. Centrem zájmu je samozřejmě jeho ústřední dílo „Slava vojvodine Kranjske“ z roku 1689. Originál je napsán v německém jazyce a zde na výstavě nalezneme i překlad do slovinštiny.⁵⁰

Výstava nám dá nahlédnout i do Valvasorova života skrze jeho korespondenci, kterou vedl s členy Královské společnosti. Jemu samotnému byla udělena čest se přidat k uznávané inteligenci Královské společnosti v Londýně, tím bylo jeho dílo uznáno a stalo se světově známým.⁵¹

Stejně tak můžeme pozornost obrátit na zrekonstruovanou bakrotiskárnu, díky které se Valvasor ve svých dobách stal jediným tiskařem na území Kraňska. Technika a systém bakrotiskáren byl ve své době rozšířen především v Nizozemsku a v Německu.⁵²

3.3 Lublaňský hrad

Tento hrad netřeba dlouho hledat ani představovat. Jeden ze symbolů Slovinska se tyčí uprostřed hlavního města a shlíží na samé srdce Lublaně.

První pevnost byla vystavěna již v 11. století a byla částečně dřevěná a z části zděná, stavba pokračovala v dalším století, kdy bylo vybudováno spanheimské hradiště. Byla vybu-

⁴⁹ Grad Bogenšperk. Valvasorjev pogled v naravo. 2016, Javni zavod Bogenšperk. online [cit. 29. 10. 2018]. URL: <<https://www.bogensperk.si/valvasorjev-pogled-v-naravo.html>>.

⁵⁰ Grad Bogenšperk. Valvasorjeva soba. 2016, Javni zavod Bogenšperk. online [cit. 29. 10. 2018]. URL: <https://www.bogensperk.si/valvasorjeva-soba.html>.

⁵¹ Grad Bogenšperk. Valvasorjeva korespondenca. 2016, Javni zavod Bogenšperk. online [cit. 29. 10. 2018]. URL: <<https://www.bogensperk.si/valvasorjeva-korespondenca.html>>.

⁵² Grad Bogenšperk. Bakrotiskarna. 2016, Javni zavod Bogenšperk. online [cit. 29. 10. 2018]. URL: <https://www.bogensperk.si/bakrotiskarna.html>.

dována mohutná věž, na kterou později navazovala obytná část – palác a celý objekt byly obehnány pevnými hradbami.⁵³

Je zaznamenáno, že dne 24. června 1220 věnoval korutanský vévoda část prostor paláce vetrinské církvi. Ovšem stále však kolují dohady, zda palác a věnované pozemky skutečně stály na místech, kde stojí hrad, či jestli byly pod kopcem v ulicích města.

Toto tvrzení není ani jinak podpořeno odborníky. Hrad byl podroben zkoumání archeologů a ti objevili jakési původní základy, nelze však s jistotou říci, že se jedná o palác, o kterém se hovoří ve starých pramenech.⁵⁴

O původu hradu se dočítáme v listinách z let 1144 a 1145, tam je hrad zmiňován jako Laybach (pozn.: výraz pro Lublaň; německy Leibach), stejně tak se můžeme shledat s názvem Luwigana. Už v roce 1256 je Lublaňský hrad označován jako jeden z nejdůležitějších panství na území Kraňska – toto území bylo historicky označováno jako castrum capitalis Laybach.

Další záznamy nám prozrazují, že roku 1261 Ulrik Spanheim držení hradu na krátký čas propůjčil knížeti udinskému patriarchu Gregorovi, tou dobou je sídlo označováno jako castro Laibachum, Ulrik coby držitel hradu, hrad pojmenoval Labaci – castro nostro (velkolepě řečeno „náš hrad“).⁵⁵

Na počátku 14. století si hrad pronajímala goricko – tyrolská knížata.⁵⁶

Nejvýznamnějším majitelem hradu, který skutečně stojí za zmínku, byl Ulrik Spanheim, bratr korutanského vévody Henrika Spanheima.⁵⁷

A právě Spanheimové měli zásluhu na vybudování významné dílny, která se zabývala ražbou mincí. Mincovnu zřídili Bernard a Ulrik Spanheimové.⁵⁸

Za velké slávy Spanheimů v pevnosti proběhla výstavba věží, tvrz byla zabezpečena obranným příkopem a dřevěnou palisádou. V okrouhlé věži při vstupu do hradu archeologové objevili velmi precizně vyrobené zděné stěny z krásných bloků alpského vápence, které dosa-

⁵³ JAKIČ, Ivan. Vsi slovenski gradovi. Leksikon slovenske grajske zapuščine. Ljubljana, 1997. s. 191. ISBN 86-341-1771-5.

⁵⁴ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 18. ISBN 86-361-0280-4.

⁵⁵ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 98. ISBN 961-6186-45-0.

⁵⁶ JAKIČ, Ivan. Gradovi, graščine in dvorci na Slovenskem. Ljubljana – Didakta, 1995. s. 7. ISBN, ozn. 867070842.

⁵⁷ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 98. ISBN 961-6186-45-0.

⁵⁸ Tamtéž, s. 99.

hovaly šířky téměř 1,5 metru. Starší jádro hradu se zachovalo na západní straně dnešní hradní zástavby.

Po smrti Ulrika se hrad vymaňuje z držení rodu Spanheimů a dědickým nástupnickým právem spadá do držení českého přemyslovského krále Otakara I. - tak se stalo roku 1269.

Téměř o dekádu později se vlády nad hradem ujímá římsko-německý císař Rudolf I. Habsburský.

Rozložení, zřízení a vybavení hradu bylo uzpůsobeno jeho pánům i své době. Stavba byla neustále rozšiřována, ale podoba hradu, jak ho známe dnes, pochází z 16. století. V tomto století podobu hradu ovlivnilo a postihlo i zemětřesení, ke kterému došlo roku 1511.

Vstup do hradu se nacházel v pětiboké věži, od které vedla cesta s padacím mostem. V samém jádru obytných prostor nalezneme mnoho prvků románských, i gotických. Kulturně významná pro nás je zcela jistě kaple sv. Jurija (česky „Jiří“) z roku 1489, ve které se zachovaly obrazy erbů, stejně tak jako architektonické pozůstatky z dob renesance – palác se čtyřmi venkovními podpůrnými sloupy.⁵⁹

Od 15. století je nám dostupných více historických záznamů o hradu.

V 16. století byl hrad opevněn obrannou baštou, která byla spojena s věží Padav a hradem samotným – hrad byl tedy o tyto prvky obohacen v letech 1544 a 1579.

Správa hradu v 17. století spadala do rukou četných kastelánů – mezi nimi byli například baron Jurij Lenkovič, Pavel König a další. Hrad přímo sloužil jako sídlo zemského hejtmána. Součástí hradu byla zbrojnice, výrobní střešního prachu a věznice, také zde byla zřízena obydlí pro stráž, ta se později logicky využívala jako kasárna a kázeňské věznice.

V hradních žalářích byli zadrženi šlechtici – z těch známých například Erazmus Predjamski, zatčení Turci, protestanti – které dal pozatýkat lublaňský biskup roku 1547. Dále zde byli vězněni sedláčtí rebelové a velkou část tvořili političtí vězni.⁶⁰

Další století též bylo ve znamení úprav a přestaveb. Císař Josef II. dal celý hrad přestavět na vězení roku 1785. A v době Illyrských provincií byl hrad okupován Francouzi, ti si zde v tou dobou zanedbaném a rozpadajícím se hradu zřídili kasárna a zčásti hradu se stala nemocnice, do roku 1849 zde bylo vězení a poté se z vězení stávají kasárna.

⁵⁹ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 99. ISBN 961-6186-45-0.

⁶⁰ JAKIČ, Ivan. Vsi slovenski gradovi. Leksikon slovenske grajske zapuščine. Ljubljana, 1997. s. 192. ISBN 86-341-1771-5.

Konec 19. století byl pro hrad pohromou, protože kvůli zemětřesení byl velmi poničen. Císařská královská správa nechá město Lublaň hrad odkoupit do městského vlastnictví a správa hradu patří městu od roku 1905.

Před první světovou válkou se hrad stal útočištěm pro chudé obyvatelstvo, které se nastěhovalo mezi jeho zdi. Druhá světová válka poté hradu určuje další osud, zřizují se zde italské věznice, a od září roku 1943 zde byli uvězněni příznivci ozbrojených sil.

Je nám známo, že poslední nájemníci hradu zde vydrželi až do roku 1964, tehdy byl hrad naposledy obýván. Právě tímto rokem započala systematická obnova a opravy hradu.⁶¹

Víme tedy, že přibližně od 16. století se podoba hradu nijak dramaticky neměnila. Zdi hradu utrpěly mnoho škod, přes plenění vojáků až po zemětřesení. Avšak díky zájmu a opravám se dnes v Lublani kocháme přes 900 let starým skvostem.

Při příležitosti návštěvy hlavního města Slovinska jsou dva způsoby, jak se na hrad dostaneme. Buď zvolíme pěší variantu, kdy se jedná o desetiminutový výšlap do mírného kopce, pokud nám to ovšem nohy či počasí nedovolí, je zde možnost zaplatit si výtah, který vede po úbočí kopce, na kterém hrad stojí.

Obr. č. 6 – Lublaňský hrad

⁶¹ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 21. ISBN 86-361-0280-4.

Hradní prostory hostí mnohé výstavy a instalace. Můžeme si prohlédnout muzejní výstavu s tématy Slovinské Historie. Tato výstava je rozdělena do šesti celků, skrze všechny celky si projdeme historií významných slovinských epoch, vždy se jedná o přelomová období, která výrazně ovlivnila tamní historii.

Další expozice, které zvou k návštěvě, jsou Loutkové muzeum a virtuální prohlídka hradu.

Na hradě se odehrávají veškeré menší i větší kulturní akce, není divu, hrad je prostorný, navíc nabízí pohled na Lublaň, kterou máte hned jako na dlani. Příjemné chvíle si zde můžeme užít i díky dvěma restauracím. Jsou to restaurace Na hradě a Střelec, stejně tak zde nalezneme kavárnu a dokonce noční klub. Další vyžití, které hrad nabízí, jsou nejrůznější taneční zábavy, a především letní kino s názvem „Film pod hvězdami“. ⁶²

Hrad o sobě dává vědět i po setmění, protože při večerní procházce přitahuje zraky všech díky barevnému podsvícení. Hrad se nám tak ukazuje v zelené či fialové barvě, což mu neubírá na kráse.

Snad by se dalo říci, že hrad slouží v moderní době svým „ljubljančanům“ ⁶³ a návštěvníkům lépe než kdy předtím.

3.4 Predjamský hrad (Predjama)

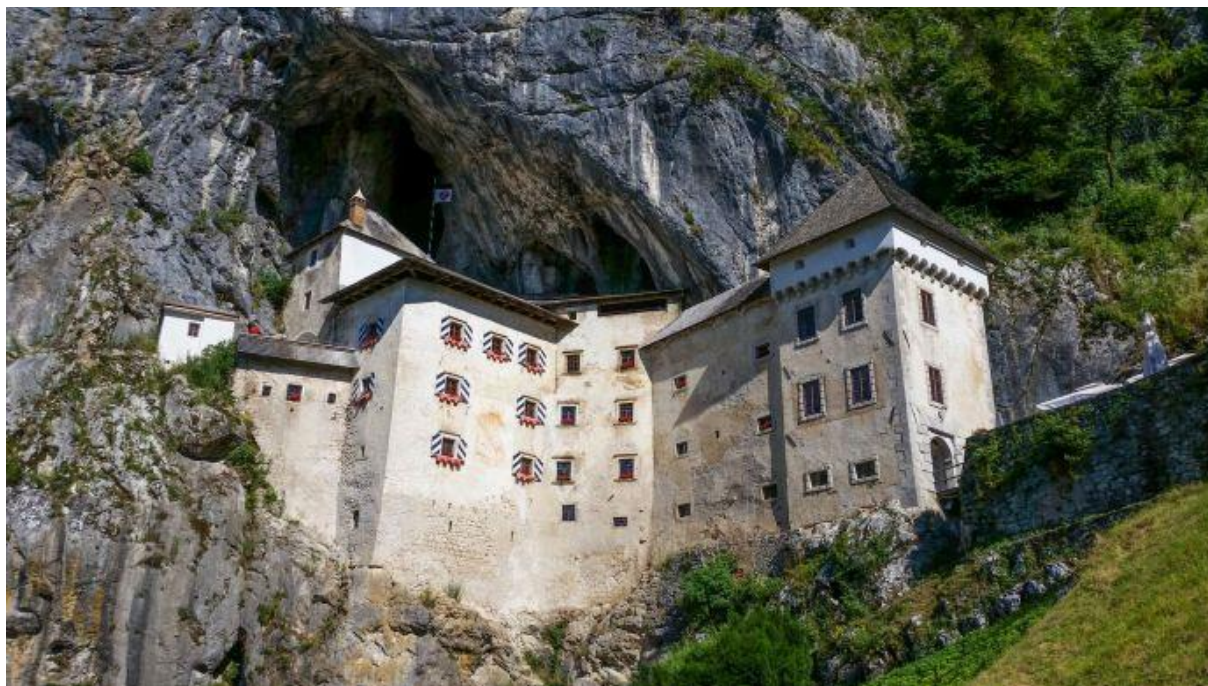
Na úvod popíši, jak vypadala podoba hradu. Hrad byl postaven v dutině skály 123 metrů vysoko ve skalní stěně. Přímo pod stěnou nacházíme řeku Pivku. Stavba je složena ze seskupení na sebe těsně napojených částí, rozvrstvených pod skalní klenbou. Přímo před jeskynním klenutím se nachází vstupní segment, který přímo navazuje na hradní jádro. Samotný vnitřek hradu je dvoupodlažní s typicky renesančním uspořádáním. Vnitřek podpírá rustikální kamenný portál, přímo pod ním se nachází původní půlkruhový gotický portál s drážkou na zdvihací most. Nad portálem se vyjímá reliéfní erb baronů Kobenzlových i s jejich monogramem z let 1583. Nachází se zde i nějaké vybavení, které pochází z dob napoleonských válek. Napravo se nachází skála, ze které se před námi tyčí románská stěna starého hradního jádra. Vnitřek pak podpírá rustikální portál, který je novějšího data – vytesali ho zde v polovině 19. století. Vysoko nad ním jsou ve stěně mašikuli – otvory v ochozu hradu. Ty sloužily pro odtok smůly a proti sypání kamene ze skalní stěny.

⁶² Visit Ljubljana. Obiskovalci. Aktivnosti. Znamenitosti. Ljubljanski grad. 2018, Turizem Ljubljana. online. [cit. 29. 10. 2018].

URL: <https://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/aktivnosti/znamenitosti/ljubljanski-grad/>.

⁶³ Poznámka: obyvatel Lublaně, jako u nás se používá „pražák“ – obyvatel Prahy, či „brňák“ – obyvatel Brna

Přes tři podlaží se dostaneme do obytné části. Nacházíme zde pokoje, které nejsou nijak prostorné. V těchto pokojích si můžeme prohlédnout muzejní sbírky, ve kterých se názorně odráží někdejší život hradních pánů.⁶⁴

Obr. č. 7 – Hrad Jama (Predjamski grad)

Historie tohoto hradu sahá hluboko do středověku. Daleko zpátky v čase též vzniká pověst o loupeživém rytíři Erazmovi, která byla ústně i písemně šířena mezi Slovinci jejich národním historiografem Janezem Vajkardem Valvasorem. Pověst říká, že v 15. století se Erazmus roku 1483 na císařském dvoře střetl s maršálem Pappenheimem a zde ho zabil. Poté Erazmus prchá a ukrývá se ve svém hradu před soudem za svůj čin. Císař přikázal baronu Rauberovi, aby Erazma našel a přivedl před spravedlnost. Plán byl nechat rytíře ve svém sídle vyhladovět, avšak po dlouhých měsících se Rauber dovtípil, že jeho snaha přichází vniveč. Erazmus oplýval nadbytkem potravy, a dokonce se Rauberovi vysmíval tím, že mu přes hradby hodil čtyři kusy rozsekaného vola. Na Velikonoce ho pozval na pečené jehně, nakonec Erazmus vyslal svého sluhu, aby donesl baronu Rauberovi pár čerstvých ryb a třešně. To už Rauber plánoval, jak Erazma přelstí. Podplatil sluhu, který mu donesl Erazmovy dary. Sluha mu poradil, ať vojáci namíří děla tam, kudy prochází jeho pán. Rytíř Erazmus hrad opouštěl a odcházel za svými úkoly v podobě misí, které ani turecký sultán nemůže přenechat svým oddaným vyslancům. Dělová koule poté dokonala své, vozy projely hradbami a Erazmus padl mrtev. Spravedlnosti bylo učiněno za své.

⁶⁴ STOPAR, Ivan. *Najlepší slovenski gradovi*. Ljubljana, 2008. s. 70-71. ISBN 978-961-231-648-8.

Ovšem víme, že pozadí tohoto příběhu má pravdivý historický podklad. Císaře Fridricha III. proti rytíři hnal především fakt, že v době císařovy konfrontace s uherským králem Matyášem Korvínem se Erasmus postavil na stranu krále, čímž podpořil na 2000 Uhrů, kteří si chtěli přivlastnit Terst. Tímto aktem se císař zbavil nejvelebenějšího poddaného, známého především díky jeho velkolepým loupežím, jako záminku tedy použil zavraždění dvorního maršála Pappenheima.⁶⁵

Kromě vyprávění pověstí o „Erazmu Jamském“, zmínky o hradu se nacházejí již v roce 1274, kdy hrad nechali vystavět aquilejští patriarchové. Správa hradu spadala do rukou vazalům z Goreňska, poté se hrad dostává do správy rytířům Jamským (známe je též pod názvem Luegerové).⁶⁶

Poté, co byl na hradě roku 1484 dostižen a zabit Erasmus, rytíř z Jamy, panství bylo nějaký čas v rukou ženských potomků rodu. Vzápětí však hrad připadl do rukou šlechtice Adama Purgstallera. Další úlohu hrad sehrál, když ho arcivévoda Karel přidělil baronu Kobenzlovi, který dal hradu kompletně novou podobu. V rukou barona Kobenzla hrad zůstal až do roku 1810.

Počátkem 19. století hrad zdědil hrabě Michael Coronini z Kromberka, jeho žena měla s hradem jiné úmysly než jeho správu. Prodala tedy hrad šlechtici Weriandu Windischgrätzovi. Osud hradu byl v rukou Windischgrätzů zpečetěn až do konce druhé světové války. Po válce byl hrad znárodněn a ve vlastnictví státu zůstává dodnes.⁶⁷

Predjamski hrad se pyšní zápisem v Guinnessově knize rekordů, kde je zapsán coby největší hradní komplex v jeskyni. Hrad je velkou atrakcí a inspirací pro mnohá filmová zpracování, stejně tak jako múzou pro spisovatele jako například pro George R. R. Martina, který se zasloužil o zpracování fantasy příběhu „*Hry o trůny*“. O vysokou návštěvnost každý rok se jistě zaslouhuje blízkost jeskynního komplexu Postojna, který patří na první příčky nejvíce navštěvovaných míst ve Slovinsku.⁶⁸

⁶⁵ STOPAR, Ivan. Predjamski grad. Postojna, 2001. s. 15-20. ISBN 961-90678-1-9.

⁶⁶JAKIČ, Ivan. Gradovi, graščine in dvorci na Slovenskem. Ljubljana – Didakta, 1995. s. 142. ISBN, ozn. 867070842.

⁶⁷ STOPAR, Ivan. Najlepši slovenski gradovi. Ljubljana, 2008. s. 70. ISBN 978-231-648-8.

⁶⁸ Postojnska jama. Predjamski grad. 2018, Park Postojnska jama. online. [cit. 1. 11. 2018]. URL: <<https://www.postojnska-jama.eu/sl/predjamski-grad/>>.

3.5 Škofja Loka

Stejně jako je staré okolí Škofje Loky, zrovna tak starodávne jsou škofjelošské hrady. V okolí Škofje Loky totiž v minulosti stály tři hrady. Hrady vznikly ve středověku, první byl vystavěn vysoko v úbočí Lubniku, hory, která se vzpíná hned za městem Škofja Loka. Dnes je první z hradů chráněnou památkou coby zřícenina. O dost mladší je zmíněn předchůdce dnešního hradu, byl postaven také na kopci přesně nad městem. Třetí stavba, která nese označení hrad, vznikla na kopci Krancelj, kde se ještě dnes nachází kupa sesutých hradeb.⁶⁹

Ruiny původního hradu Wildenlack (slovisky Divja Loka) byly zaznamenány jako vůbec první freizínská tvrz na území panství Škofje Loky. Hrad byl upraven dle plánů rytířů z Loky, kteří též byli do roku 1367 kasteláni a ochránci Loky.⁷⁰

Právě koncem 10. století v roce 973 udělil německý císař Oton II. Loku, Poljanské údolí a část Soršského pole biskupovi Abrahamovi. Sídlo bylo až do 19. století střediskem freisínských pánů na Goreňsku.

Poněkud později nechali biskupové vystavit rozsáhlou hradní stavbu, věž zde dosahovala výše 35 metrů, boční zdi měřily 18 metrů a stěny co do šířky měly 3 metry. Okolo hlavní věže dali stavitelé časem vzniknout dvoupodlažnímu traktu, jednalo se o křídlo s mnohoúhelnými obrannými vstupními věžemi s půdorysem lichoběžníku, které obklopovaly vnitřní nádvoří.

Biskupova komnata se nacházela v horní části románské věže a pod ní byla zřízena zbrojnice a hlavní sál.⁷¹

Hrad byl v průběhu let v držení několika rodů. Mezi ně patřili Lambergové, Thurnové, rod Raspi a mnoho dalších. Na přelomu 16. a 17. století dal biskup Ernest hrad do pronájmu knížeti Rupertovi z Eggenbergu v letech 1591-1604. Víme, že hrad byl velmi zpusťošen zemětřesením v roce 1511, opravy trvaly několik let a bohužel živel udeřil znovu roku 1691. Rozsáhlými opravami hrad prošel až po roce 1716. Z této doby pochází dnešní podoba a více-křídla dvoupatrová budova s rohovými věžemi různých tvarů.⁷²

⁶⁹ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 230. ISBN 86-361-0280-4.

⁷⁰ JAKIĆ, Ivan. Gradovi, graščine in dvorci na Slovenskem. Ljubljana – Didakta, 1995. s. 81. ISBN, ozn. 867070842.

⁷¹ JAKIĆ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 172-173. ISBN 961-6186-45-0.

⁷² JAKIĆ, Ivan. Gradovi, graščine in dvorci na Slovenskem. Ljubljana – Didakta, 1995. s. 83. ISBN, ozn. 867070842.

Na další zmínku o historii hradu narážíme roku 1803, kdy byl hrad znárodněn. Po znárodnění zde byly zřízeny úřady – soud, finanční správa a zemské desky. Hrad tou dobou sloužil jako domov údržbářů a soudců, některé prostory byly pronajaty turistům a věž sloužila jako věznice.⁷³

Hrad vlastníka dostal až za dlouhých 63 let, kdy ho roku 1870 koupil Fidelis Terpinč z Fužiny. Po dalších dvaceti letech tedy roku 1890 se hrad dostává do držení řádu voršilek, které si velkou část tehdejší románské věžovité stavby a hrad přestavěly a uzpůsobily pro potřeby školy.⁷⁴

V průběhu první světové války se prostory hradu využívaly jako nemocnice, Němci hrad zabrali v roce 1941, i po druhé světové válce byla na hradu zřízena nemocnice. Hrad byl též využit na zřízení kázeňského nápravného institutu. Později hrad sloužil jako muzeum, a tím je i v dnešní době. Z muzejních sbírek se dozvídáme, jak dříve vypadalo město a tehdejší vlastnictví lošských pánů. To vše nám ukazují nejrozličnější archeologické, historické, etnologické, kulturní i uměleckohistorické artefakty.⁷⁵

Obr. č. 8 – Hrad Škofja Loka a dnešní muzeum

⁷³ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 172-173. ISBN 961-6186-45-0.

⁷⁴ JAKIČ, Ivan. Gradovi, graščine in dvorci na Slovenskem. Ljubljana – Didakta, 1995. s. 82.

ISBN, ozn. 867070842.

⁷⁵ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 172-173. ISBN 961-6186-45-0.

Muzeum přímo na hradě ve Škofje Loce bylo zřízeno již po vypuknutí druhé světové války tedy roku 1939. Pod ochranu muzea spadá přírodní a kulturní dědictví okolí Škofje Loka. Muzeum jinak spravuje i dvě galerie se stálou malířskou sbírkou, jedná se o galerii Ivana Grohara a druhá galerie náleží sbírce France Miheliče.⁷⁶

3.6 Snežnik

Hrad Snežnik se nachází nedaleko vsi Kozarišče jižně od Lože na Notraňsku. Snežnik stojí na nevysokém skalnatém kopci, kolem dokola obehnan vodním příkopem, díky čemuž pánové hradu dokázali kontrolovat a ovládat obchodní cestu, která tudy vedla.

Počátky hradu sahají do 13. století, první zmínky o hradu pocházejí z roku 1268. V té době byl hrad také nazýván Snerperch, což se vzápětí přeměnilo na Snerperg. Pozdější zmínky o hradu nesou název castrum de Snerperg či castrum Snerperg. Německý výraz pro hrad je Schneberg (v překladu „Sněžný kopec“).

Významnými držiteli hradu byli rytíři Schneebergové, kteří zde pobývali od samého počátku 15. století, roku 1403 je zmiňován rytíř Majnhard, který byl aquilejským ministériálem. Pánové ze Sněžniku byli jednou z větví rytířů z Lože na Vipavsku.

Mezi snežnickými rytíři v listinách nacházíme roku 1321 jména Volker a Konrad, Herman a Wolfín jsou zmiňováni roku 1337 a později roku 1368 je uváděno jméno Grief. Po roce 1335 měli panství formálně v lénu bavorská hrabata z Ortenburgu, fakticky moc na hradě ale měli v rukou Sněžničtí.

Hrad jednou částí patřil feudálovi Albertu Snežnickému a část hradu měl Jurij Zaendel z Kamniku. Od Zaendela se hrad dostal do držení Ortenburským roku 1351. V roce 1367 část hradu odkoupil příbuzný Sněžnických, byl jím Nikolaj Sommerecker. Když roku 1392 umírá Vilém Sněžnický, hrad dědí jeho sestra Sofíja a ta se ho roku 1393 vzdala v prospěch příbuzného Jurije Lamberga. Od roku 1425 rod Lambergů trvale pobývá na Sněžniku a zakládá zde rodinou větev.

O mnoho let později roku 1589 Lambergové hrad prodávají baronu Jakobu Pranckhu. Také baroni Raumshlüsslové hospodařili na hradě Sněžník, kterým se dostal do rukou kolem roku 1630. Je doloženo, že na hradě během 17. století též chvíli panovali Eggenbergové či Auerspergové. Roku 1707 hrad kupuje hrabě Jurij Gotfried Lichtenberg. Rod Lichtenbergů

⁷⁶ Loški muzej. Razstave. 2018, Loški muzej Škofja Loka. online [cit. 5. 10. 2018]. URL: <https://www.loski-muzej.si/razstave/>.

držel hrad až do roku 1847. Hrad má hned dalšího pána, Sněžník koupil Sigmund Karis. Ten měl však hrad jen velmi krátce, neboť ho vydražil Oton Viktor Schönburg-Waldenburg.

Zjistili jsme, že hrad neustále střídal vlastníky a další zmínky o hradu pochází až z období trvání první světové války. Po skončení války byla hradu vnučena správa majetku, hrad byl spravován ze strany Království SHS.⁷⁷

Roku 1924 se hrad opět vrátil do rukou šlechtické rodiny Schönbergů. Další odejmutí hradu následovalo po druhé světové válce, kdy byl hrad nacionalizován.

Podobu hradu z veliké části utvářeli především Lambergové. Hrad byl původně románského stylu, dvě věže chránily hrad, který byl čtvercového půdorysu. Hrad byl obehán hradbami a vstup byl chráněn padacím mostem. Zástavba v periferii měla kosodélníkový půdorys, kde se rozprostíralo nádvoří. Později se panství rozrůstá o vysokou stavbu na druhé straně nádvoří.

Lambergové v době renesance staví vnitřní dvůr, který spolu s věžemi dal vzniknout dnešní rozlehlé ústřední stavbě. Vše se nakonec obehlo vysokými hradními zdmi a obranými věžemi.

Obr. č. 9 – Grad Snežnik (Hrad Sněžník)

⁷⁷ Kraljevina SHS (česky: Království Srbů, Chorvatů a Slovinců)

Znovu byl hrad rekonstruován Lichtenbergem v 18. století a knížata Schönbergové hlavní stavbu navýšily o další podlaží. V zadní části hradu vznikla oválná věž.

Z této doby pochází dnešní podoba hradu. Dnes bychom hrad popsali jako třípatrovou renesanční stavbu s valbovou střechou bráněnou hradbami se čtyřmi věžemi.

K hradu vede kamenný most, který má z každé strany po jedné věži. Jedna věž je oválná, druhá má půdorys čtverce.⁷⁸

V dnešní době je hrad Sněžník jedním z nejlépe zachovalých hradů ve Slovinsku. Jako jeden z mála se pyšní původním vybavením. Hrad spravuje Slovinské Národní muzeum.⁷⁹

3.7 Turjak

Hrad Turjak je spojován s jednou z nejmocnějších šlechtických rodin v Kraňsku, budeme mluvit o svobodných pánech, což byli Auerspergové, které ve starých písemných zmínkách z roku 1162 můžeme najít i pod latinským názvem Engelbert de Ursperch liber homo. Ve slovinském prostředí název tohoto rodu vídáme pod označením Turjačani nebo Turjaški.

Hrad je zmiňován již ve 12. století, kdy byl také nazýván Owersperch – Auersperg, což by v překladu do slovinštiny znamenalo turja gora (kraví hora – tedy hora, na které bývají krávy). Oblast dokládá existenci dobytka, turu – tedy vzniká zkrácený název Turjak.

Tento hrad sloužil jako první obydlí rodiny Auerspergů, kteří vymírají již ve 13. století, po nich hrad užívají vzdálení příbuzní – jedná se o větev Turjaků, kteří pocházeli z někdejších spanheimských ministerialů – služebníků, kteří se dostali k moci. Přebírají jejich vlastnictví spolu s erbem. Členové rodu zastávali důležitá místa v rakouské správě. Zásluhy též nesou v účasti v bojích proti Turkům. Dále o nich víme, že tato větev rodu má hrad v rukou až do konce druhé světové války.⁸⁰

Z původní rodiny Turjaků je třeba jmenovat svobodného pána, který stojí za zmínku především kvůli jeho hrdinskému činu. Jedná se o Esgelberta Auersperga, který v době konání

⁷⁸ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 158-159. ISBN 961-6186-45-0.

⁷⁹ Laška dolina. Grad Snežnik. online [cit. 17. 11. 2018].

URL: <https://www.loskadolina.info/grad-sneznik.html>.

⁸⁰ STOPAR, Ivan. Najlepši slovensi gradovi. Ljubljana, 2008. s. 236. ISBN 978-961-231-648-8.

čtvrté křížové výpravy léta 1217 jako jeden z účastníků tažení zachránil Leopolda Rakouského ve Svaté zemi.

O hradu Turjak víme, že je opředen tajemstvím. Známo je, že před dnešním hradem stál starší hrad původní. Nacházel se níže ve skalnatém úbočí kopce, kde dnes můžeme najít už jen ruiny, na kterých se podepsal zub času.

„Sedanji grad“, pro nás známý jako Horní hrad, byl postaven v polovině 13. století v době rozkvětu románské doby, což nám i dokládaly obranné architektonické složky románského stylu v někdejších paláci a podobné doklady výstavby jsme mohli najít i v hradní kapli.

Zajímavým faktem je, že dvoupodlažní palác v románském stylu nebyl součástí opevnění, nýbrž stál samostatně a byl ze třech stran obezděn, a tak byl krytý severní rezidenční částí hradu. Zpracování zdi ukazuje na románský vliv, nalezneme zde vrstvené zdivo a také otvory, které jsou v přízemí vyvedeny do půlkruhu. Zachovalé konzole kdysi podpíraly dřevěný strop.⁸¹

Druzí držitelé Turjaku si představili Horní hrad především dle svých představ, možností, potřeb a zejména své doby. Tak se stalo, že původní románské části jsou překryty gotickými a renesančními prvky, tyto prvky byly viditelné v severní obytné části hradu, jak již bylo popsáno. Jižní trakt se opírá o gotickou kapli, která si uvnitř uchovává románské architektonické rysy, máme na mysli románskou apsidu, klenbu a gotické fresky. Avšak tuto kapli Turjačani opustili a byla vystavěna kaple nová, orientovaná k západní straně nádvoří. Nově vystavěná kaple byla zbožně pojmenována „*Neposkvrněné početí Matky Boží*“. Jádro hradu je koncipováno do trojúhelníku, to bylo dáno tvarem vyhrazeného území. Tak vzniklo rozsáhlé nádvoří hradu.⁸²

Ohromnou přestavbu hrad prodělal v 16. století poté, co ho zastihlo zemětřesení zaznamenané roku 1511.⁸³

Hrad dostal nové obvodové zdi, byly zesíleny dvěma oválnými věžemi a mohutnou baštou, která měla čtyři metry tlusté stěny, které zdobí rodový erb. Touto přestavbou se hrad stal rozsáhlou a pro své obyvatele pohodlnou renesanční tvrzí.⁸⁴

⁸¹ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 251-255. ISBN 86-361-0280-4.

⁸² JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 188-189. ISBN 961-6186-45-0.

⁸³ STOPAR, Ivan. Najlepši slovenski gradovi. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2008. s. 234-239. ISBN 978-961-231-648-8

⁸⁴ JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. s. 188-189. ISBN 961-6186-45-0.

Turjak se přestavbou stal nedobytným a jak dobře víme, hrad přestál vpád Turků v letech 1491 a poté léta 1528, stejně dobře pak vzdoroval selských povstání roku 1515.⁸⁵

Ve sledování historie tohoto hradu je tu velká časová prodleva, kdy neregistrujeme žádné zmínky. Všechny prameny udávají další poznámky o hradu až od roku 1943. V září tohoto roku se zde ukryvali domobranci, kteří doufali, že zde snad přečkají anglo-americké vyloštění na pobřeží Jadranu. Hrad byl obklopen partizánskými jednotkami, které se po týdenním obléhání musely stáhnout. Právě v této době hrad utrpěl opravdu rozsáhlé škody. Inventář byl z velké části zničen a později rozkraden a už nikdy nebyl pohromadě v takové velkoleposti, jak ho popisoval Valvasor.⁸⁶

Co se historie a s ní spojených osobností týče, ráda bych zmínila osobu Jurije Dalmatina, protestantského spisovatele. Je třeba říci, že Turjačani byli velkými podporovateli protestantismu, později však tuto víru opustili. Dalmatin literárně a kulturně přispěl se svým překladem Bible. Právě tuto činnost vykonával na hradu, kde je též po něm pojmenována kaple. V té kapli se nacházejí chráněné gotické fresky. Barevné akvarelové náčrty a celé fresky jsou uloženy v Národním muzeu v Lublani. Na hradě též nalezneme katolickou kapli, kde se od roku 1789 nacházel farní kostel a farnost. Kostel byl nově posvěcen roku 1990 a znovu se zde slouží nedělní mše.

Obr. č. 10 – Hrad Turjak

⁸⁵ STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. s. 251-255. ISBN 86-361-0280-4.

⁸⁶ Tamtéž, s. 253.

Poslední přestavba hradu Turjak započala v šedesátých letech 20. století. Roku 1988 byl hrad prohlášen za kulturní a historické dědictví i za přírodní památku.⁸⁷

I přes některá příkoří, kterými byl hrad sužován, se z pramenů dozvídáme, že se jedná o jeden z nejlépe zachovalých hradů ve Slovinsku, což zajisté odráží i velká návštěvnost hradu.

V závěru této kapitoly bych ráda rozepsala časové rozvrstvení pramenů, ze kterých se o hradu můžeme dozvědět. Zmínek o hradu je několik – prvně se prameny zmiňují o Turjaku spolu se starým hradem roku 1318, kdy stavbu král Friderik přidělil jako léno dvěma zástupcům rodu, a to Otonu a Herbartu Turjakům. Další zmínky reflektují dobu i jazyk, kdy byly zaznamenány. Roku 1383 se dočítáme o „vest ze Awrsperkch“, poté 1444 „hawss Awrsperch“, dále 1467 „geslos Awersperg“ a roku 1496 „haus Aursperg“. Pro nás je zajímavý rok 1455, kdy ve starých listinách narážíme také na slovinský název – „Turiach“ (čteme Turjak).

⁸⁷ Velike Lasce. Kulturne znamenitoswti. Grad Turjak. Občina Velike Lasce. online [cit. 12. 10. 2018]. URL: <http://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/kulturne-znamenitosti/146-grad-turjak.html>.

KONFISKACE A NACIONALIZACE NEJENOM NA ÚZEMÍ SLOVINSKA PO ROCE 1945

4.1 Konfiskace

„V souladu se současnou právní kulturou se může zdát, že zatímco vyvlastnění je tradičním a legitimním nástrojem státu a jeho právního řádu, tak konfiskace je naopak porušením základních právních principů a pravidel. Z historické perspektivy je tomu právě naopak. Konfiskace představovaly jeden z tradičních trestů a byly chápána jako zcela přirozená součást právních řádů (v podobě institutu zabavení majetku je tomu vlastně dodnes).“⁸⁸

Konfiskace je násilné odnětí majetku bez jakékoliv kompenzace. Toto zabavování majetku bylo nejhorší součástí represe, organizovaného útisku.

„Terminologie nuceného odnímání majetku nebyla jednotná. Přestože se různila, je nutné dodržovat právní zásadu, že právní úkon se posuzuje podle obsahu, nikoli podle označení. Pro úvahy historiků a právních historiků to bezpochyby platí i pro normativní právní akty a v obecné rovině by to mělo být základním východiskem jejich vědecké práce. Ideologická motivace však v mnoha případech převážila.“⁸⁹

Za účelem zabavování majetku zanikají lidská práva, především z hlediska nedotknutelnosti soukromého vlastnictví.

„Můžeme tedy rozlišovat konfiskace celého majetku, jeho části nebo jen jednotlivých věcí, dále konfiskace jako řádná opatření (běžný trest a součást právního řádu) a mimořádná opatření (po zlomových událostech) a s tím související konfiskace jako opatření směřující vůči individuálnímu pachateli, nebo naopak konfiskace jako hromadná opatření.“⁹⁰

Zabavování majetku se stalo fenoménem spojující dva totalitní režimy, hovoříme o nacisticko – fašistickém a komunistickém režimu. Srovnáme-li oba totalitní systémy, nalezneme řadu shodných, ale i odlišných rysů.

⁸⁸ HORÁK, Ondřej. Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním. Praha, 2010. s 54. ISBN 978-80-7277-457-9.

⁸⁹ Tamtéž, s. 55-56.

⁹⁰ Tamtéž, s. 55.

Hlavním společným rysem zmíněných režimů bylo cíleně zakročit proti nositelům hospodářského života. Oběťmi konfiskace se stali především průmyslové podniky, prodejci, řemeslníci a hospodáři.

Rozdílným rysem mezi oběma konfiskacemi byl cíl, kterého chtěli nacisti a komunisti dosáhnout. Zatímco nacisté chtěli zabavením majetku docílit oslabení slovinské hospodářské moci, vytvořili tak podmínky v důsledku kterých, by bývali zapříčinili zánik slovinského národa. Naopak komunisté zabavením majetku měli v plánu odstranit soukromé vlastnictví a chtěli vytvořit veřejný sektor hospodářství.

Nacistické konfiskace se soustřeďovaly na národní otázku, kdežto komunistické byly otázkou tříd ve společnosti.

Navzdory své důležitosti je bohužel problematika poválečného zabavování majetku v historiografii málo zastoupena a prozkoumána.⁹¹

„Se samotným principem zabavení (odejmutí) majetku se navíc můžeme setkat od ne-paměti, takže se zdá, že tvoří přirozený protipól k samotné instituci vlastnictví. Obojí je současně provázáno s ochranou a vynutitelností práva, s jeho garancí, tedy s formováním veřejné moci.“⁹²

4.2 Porovnání s českými zeměmi – poválečná konfiskace

Po roce 1945 došlo k poválečným konfiskacím, které byly jakousi součástí „druhé pozemkové reformy“. Tyto konfiskace se skládaly celkem ze tří částí.

„První fázi v českých zemích uvedl dekret prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. (o konfiskaci a urychleném rozdělování zemědělského majetku Němců, Maďarů, jako i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.“⁹³

„Druhá fáze byla zakotvena v zákoně č. 142/1947 Sb. (o revizi první pozemkové reformy). Předmětem revize byl podle § 1 převážně: 1. majetek vyloučený nebo propuštěný ze záboru

⁹¹ MILKO, Mikola. Zaplembe premoženja v Sloveniji 1943-1945. Publikacije Slovenskega archiva Celje. Študije 3. Celje, 1999. s. 9-10. Ozn. 104001280

⁹² HORÁK, Ondřej. Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním. Praha, 2010. s. 56. ISBN 978-80-7277-457-9.

⁹³ Tamtéž, s. 85.

při první pozemkové reformě; 2. tzv. generální dohody o provedení pozemkové reformy; 3. zbytkové statky.“⁹⁴

„Třetí fázi zahájil zákon č. 46/1948 Sb. (o nové pozemkové reformě). Byla provedena po únoru 1948 a probíhala podle zásady „půdu těm, kdož na ní pracují.“⁹⁵

Zákon uváděl konfiskaci v platnost okamžitě, konfiskován byl především zemědělský majetek.

„Podle § 1 byl ve vlastnictví: a) všech osob německé a maďarské národnosti bez ohledu na státní příslušnost; b) zrádců a nepřátel republiky jakékoliv národnosti a státní příslušnosti, kteří toto nepřátelství projeví zejména za krize a za války v letech 1938-1945; c) akciových a jiných společností a korporací, jejichž správa úmyslně a záměrně sloužila německému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.“⁹⁶

Ve všech obcích se na úředních tabulích vyvěšovaly veřejné vyhlášky. Ty označovaly osoby, jimž se zkonfiskoval zemědělský majetek. S tím souviselo prověřování národnosti vlastníků zemědělského majetku. Takový majetek dekret vymezoval coby zemědělskou a lesní půdu, též k tomu přiléhající budovy a zařízení, závody zemědělského průmyslu, stejně tak movité příslušenství a vybavení.⁹⁷

4.3 Nacionalizace na území Slovinska 1945-1963

Hospodářským dějinám po 2. světové válce se věnuje především dr. Jože Princič, který je i autorem významné práce o nacionalizaci.

Nacionalizace se také interpretuje jako znárodnění, zestátnění i jako vyvlastnění. Oproti konfiskaci se nacionalizace zaobírá možnou kompenzací.

Úvodem autor vysvětluje pojem nacionalizace v rámci Slovinska coby součásti Jugoslávie v období mezi první a druhou světovou válkou. Nacionalizace se zde týkala především zahraničních, cizích vlastníků. Zapříčinila hospodářské změny, které vedly k vytyčení politických mezí.

⁹⁴ HORÁK, Ondřej. Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním. Praha, 2010. s. 85. ISBN 978-80-7277-457-9.

⁹⁵ Tamtéž, s. 85.

⁹⁶ Tamtéž, s. 89.

⁹⁷ Tamtéž, s. 91.

Jugoslávští komunisté se zhlédli v sovětské metodě, ale nevzali veškeré důsledky v úvahu. Na dnešním území Slovinska se rozmohla „patriotická nacionalizace“, což byl ovšem výraz pro konfiskaci majetku v letech 1945-1946.

Objevilo se několik rysů, které byly charakteristické pro veškerou nacionalizaci. Týkalo se to důsledné centralizace moci nastoleného systému, nehospodárné zacházení se zabaveným majetkem a neexistence právního systému.

Vytvořený systém v rámci Slovinska se odchyloval od revolučních zásad komunismu.⁹⁸

Komunistické vedení při uspořádání nového hospodářství mělo zároveň záměr i v posílení politického postavení. Tomu se uzpůsobily zákony a tempo převzetí vlastnictví společnosti.

První vlna nacionalizace probíhala v letech 1946-1948, hned na začátku se setkáme s nedostatky systému znárodnování. Zpravidla šlo o to, že konkrétní oblast nejprve přijala zákon, podřízení dlouho čekali na platnost podzákonných předpisů. Ty pak konečně vešly v platnost, na jejich základě bylo vlastnictví popsáno a oceněno, následovalo však zrušení všeho provedeného uspořádání.

Nejednoznačnost a volnost při sepisování vlastnictví podléhajícího nacionalizaci můžeme i dnes sledovat ve spisech o zabavených věcech a majetku. Mluvíme především o předmětech „pracovních nástrojích“ – obrázky, domy, zahradní náčiní. Většinu těchto předmětů si přivlastnily hospodářské podniky, jako byly JLA a OZNA.⁹⁹

Druhá nacionalizace se datuje v letech 1948-1950. V této éře chtěla Jugoslávie velkému bratru dokázat svůj ortodoxní postoj. Chtěla poukázat na to, že Jugoslávie se vydala na správnou cestu tím, že trvala na likvidaci „malých kapitalistů“.

Vedle podniků byly nacionalizací poznamenány též tiskárny, skladiště, koupaliště, letiště, ozdravovny, nemocnice, hotely, mlýny a kina.

Noví správci objektů velmi podceňovali registraci nabytého majetku. Registraci považovali za nepotřebnou formalitu a zbytečnou byrokracii. Banky jim na to konto zamítly úvěry, poté co nedohledaly záznamy v seznamu registrovaných podniků.

⁹⁸ Pozn.: autor Prinčič v tomto případě uvádí, že nežli systém, vhodnější výraz by byl chaos.

⁹⁹ Pozn.: JLA – Jugoslovanska ljudska armada (Jugoslávská lidová armáda); OZNA – Oddelek za zaščito naroda (Oddělení pro ochranu národa)

Nacionalizace ve třetí vlně probíhala v letech 1958-1963. Znárodněny byly obytné stavby, služební podniky, podnikatelské prostory a stavební parcely.

Třetí nacionalizace, stejně jako dvě předešlé byla přichystána velmi narychlo a v tichosti, přesto dosahovala o něco vyšší úrovně než předchozí.

Kompenzace za nacionalizaci byly spíše formálně přiznány, ve skutečnosti nebyly vyplaceny, utiskovatelé tuto kompenzaci považovali za neoprávněnou položku zatěžující veřejný rozpočet.

Skrze nacionalizaci můžeme ještě blíže pozorovat růst politického vlivu komunistů, po jejich příchodu na území Slovinska.

Radikální změny v ustálených sociálních zvycích a systémech obecně přinesly více škody než užítku. Nový režim sestavil takový program, který přinesl zkázu soukromému sektoru. To brzy vyústilo v postupné převzetí celé ekonomiky na území Jugoslávie.¹⁰⁰

4.4 Osud hradu po roce 1945 – Nacionalizace po druhé světové válce na příkladu hradu Sněžník

Bylo to více než 90 let, co vlastnictví hradu Snežnik patřilo knížecí rodině Schönburgů. V roce 1945 byl hrad zbaven vlastníků a byl znárodněn. Stal se uzavřeným dovolenkovým letoviskem LRS, loveckou usedlostí politiků a jejich důležitých hostů.

V té době se začal rapidně měnit vnitřek hradu a vybavení bez jakékoliv myšlenky na uchování historické hodnoty.

Z někdejšího knížecího vybavení se toho mnoho poztrácelo, to dokládají i pozdější inventury a zápisky hradního služebnictva.

Zajímavým příkladem může být odcizení 111 kusů pozlacených příborů s vyrytými knížecími korunkami a monogramy „GS“ a „HS“, které odkazují na Georga a Hermana z rodu Schönburg.

O ukradených věcech se živě hovoří i dnes. Ví se o nádherných velkých kobercích, které překrývaly okrasné parkety, starobylé cihly a dlažební kameny ve velikých předsíních.

¹⁰⁰ GABRIČ, Aleš. Jože Prinčič. Nacionalizacija na ozemlju LR Slovenije 1945-1963. In *Zgodovinski časopis*. Novo Město: Dolenjska založba 1994. št. 49. s. 152-153.

Někteří sloužící z hradu si pamatují sadu krásného nádobí z „modrého porcelánu“, což se ukazuje jako ručně malované čínské a japonské nádobí. To bylo velmi v módě v 19. století a Schönburgové těmito vázami krášlili interiér svého loveckého zámku.

Dost předmětů z hradu Snežnik putovalo do dalších vládních objektů, především pak na hrad Brdo. Brdo byl po nacionalizaci v roce 1945 předělán coby rezidence pro prezidenta SFR Jugoslávie pro příležitostné pobyty.

Ve vládním archívu se nachází několik zachovalých svědectví o přemístování nábytku a drobného inventáře, identifikace předmětů ale není snadná. Nejednoznačnost pochází z formy zápisu tohoto majetku, neboť předměty jsou pouze jednoduše popsány, jako například: starobylá skříň, čalouněné křeslo, čajová konvice nebo keramické vázy. Popisům předmětů chybí parametry jako tvar, velikost, materiál či barva, nemluvě o detailech.

Archiv ukrývá celkem čtyři seznamy, na kterých je přes 80 předmětů. Nábytek je ledabyle zařazen pod jedno číslo. Seznamy shromažďují informace o předmětech, které byly přesunuty ze Snežniku na hrad Brdo v letech 1968, 1969, 1975 a 1981.¹⁰¹

Pokud hrad Snežnik nesloužil jako prázdninové sídlo či jako lovecká usedlost, zdržovaly se zde nepočetné skupinky lidí, kteří zde hráli biliard či jen zkoumali útroby hradu.

Zásadní změny na hradě Snežniku začaly roku 1981, kdy jeho správkyňí byla Vesna Berce. Hradní prostory se začaly měnit přesně podle jejího gusta, objevily se zde muzejní a galerijní předměty a hrad ožil kulturním programem.

Ústav pro ochranu historických památek spadající pod Národní muzeum a Národní galerii vytvořil nový seznam vybavení hradu dle muzejních nařízení a pravidel. Popsalo a vyfotografovalo se přes 180 předmětů, které dostaly každý svá katalogová čísla.

Ochrana památek vytvořila z katalogů přehledná alba a vydala je ve třech kopiích. Ty jsou uloženy ve Státním archívu, v památkovém ústavu i na hradě Snežnik.¹⁰²

¹⁰¹BUČIČ, Vesna. Grad Snežnik po drugi svetovi vojni. Kronika. Ljubljana, letnik 48, številka ½, URN: NBN:SI:DOC-8HVJCDTM. s. 74-94.

Dostupné z www.dlib.si (s. 76)

¹⁰² Tamtéž, s. 77.

4.5 Nacionalizace v Československu pro účely porovnání

Podstatným faktorem je zde vznik samostatného státu, což bylo pro většinu socialistických stran příznivá doba pro využití národní samostatnosti k prosazení programu sociálních reforem a jejich adaptaci.

Na koho byla zacílena problematika znárodnění a socializace? Především na dělníky, kteří se radikalizovali. Dále na ty sociální vrstvy obyvatelstva, které nejvíce byly zasaženy důsledky války.¹⁰³

„Původní národně sociální strana, vystupující nyní pod názvem Československá strana socialistická ve svém programu z 1. dubna 1918 otevřeně vyjadřuje vedle podpory vzniku samostatného demokratického státu také plán vytvořit socialistickou společnost zbavenou vykořisťování. V hospodářské části programu pak najdeme požadavky, které bychom mohli označit za specifickou českou cestu k nacionalizaci ekonomiky. Právě vytvoření československého státu totiž mělo být využito k převzetí rozhodujících sektorů ekonomiky státem, avšak s tím že stát by si ponechal přímo ve vlastnictví jen menší část podniků (například železnice) a některé státní monopoly a zbylou část by převedl do správy či spoluvlastnictví odborů a syndikátů, popřípadě do komunálního a družstevního vlastnictví.“¹⁰⁴

Proti státnímu socialismu se stavěli čeští socialisté, naklonění však byli nezávislé výrobě a decentralizaci moci.

Socialistický program přímo spojoval nacionalizaci s vyvlastněním soukromého vlastnictví výrobních prostředků. Příčinou byl přechod takového vlastnictví takzvaně od privilegovaných k oprávněným.

Zamýšlená náhrada měla být poskytnuta podle legitimnosti na základě původu soukromého vlastnictví. Určení kompenzace mělo být přiměřené, ale nemělo umožnit žít bez práce, pouze z vlastních prostředků.¹⁰⁵

¹⁰³ KUKLÍK, Jan. Znárodněné Československo. Od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě. Praha, 2010. s. 37. ISBN 978-80-87284-12-4.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 37.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 37-38.

4.6 Nacionalizace v Československu a porovnání s nacionalizací v dalších evropských státech

Na začátku porovnejme proces československého znárodnění z roku 1945 s dalšími zeměmi, kterých se tato změna týkala. Jak si na tom stály velké západní kapitalistické země jako Velká Británie a Francie, ale také Itálie.

*„Znárodnovací proces byl ve sledovaných státech podmíněn především podobou politického a právního systému, konkrétní politickou situací a do značné míry i mezinárodněpolitickým zakončením jednotlivých států. Velký vliv při formulaci konceptu znárodnění socialistické a marxistické koncepce měl záměr využít znárodnění proti kapitalistickému systému jako takovému...“*¹⁰⁶

Nejméně zasaženou oblastí nacionalizace byla Velká Británie. To poukazuje na velikost zasažených sektorů, právě rozloha a velikost se staly srovnávacími prvky.

*„Další oblastí vhodnou pro srovnání je podoba organizace znárodněného sektoru, zejména vytváření zvláštních subjektů pro správu státního a veřejného vlastnictví.“*¹⁰⁷

Velmi podobné osudy a stanoviska sledujeme u tří zemí – Československo, Polsko a Jugoslávie.

*„Počátek ekonomických reforem v poválečné Jugoslávii byl úzce spojen s konfiskací nepřátelského majetku, který poté v případě živností a průmyslových podniků zůstal ve vlastnictví státu. Toto řešení podporoval jugoslávský vrcholný orgán protifašistického odboje Antifašistická rada národního osvobození (AVNOJ).“*¹⁰⁸

Strana protifašistického odboje vedle konfiskací majetku nepřátel přišla s pojmem tzv. prozatímní státní správy majetku těch osob, které získali obsáhlejší majetek za druhé světové války i majetek cizích občanů.¹⁰⁹

Takzvaná „nová“ Jugoslávie přijala ústavu 31. ledna 1946. Tímto dokumentem byla podpořena a zavedena definice tzv. celonárodního majetku.

¹⁰⁶ KUKLÍK, Jan. Znárodněné Československo. Od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě. Praha, 2010. s. 352. ISBN 978-80-87284-12-4.

¹⁰⁷ Tamtéž, s.355.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 359.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 359.

„Předpokládalo se, že celonárodní majetek bude vyvlastněn od soukromých vlastníků ve prospěch státu. Ústava hovořila v této souvislosti o nerostném bohatství, železnicích, komunikacích a dalších prvcích infrastruktury státu, avšak znárodnění umožňovala i všude tam, kde by toho vyžadoval celospolečenský zájem.“¹¹⁰

Druhá fáze pozemkové reformy byla vyhlášena v listopadu roku 1947, touto dobou docházelo k osidlování zkonfiskované půdy. Téhož roku umožnila novela původního znárodnovacího předpisu provedení znárodnění větších podniků, v dubnu dalšího roku byl zestátněn dokonce zahraniční obchod, čímž byl prohlášen za státní monopol. Došlo k tomu, že stát kontroloval 100 % průmyslových podniků.

„Znárodnění bylo i v Jugoslávii spojováno s plánováním, které bylo zaváděno již od roku 1945 v souvislosti s rekonstrukcí válkou zničené ekonomiky.“¹¹¹

¹¹⁰ KUKLÍK, Jan. Znárodněné Československo. Od znárodnění k privatizaci – státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě. Praha, 2010. s. 360. ISBN 978-80-87284-12-4.

¹¹¹ Tamtéž, s. 360.

ZÁVĚR

Tato práce měla za cíl zjistit, jaké bylo historické pozadí vybraných slovinských hradů, zámků a tvrzí. Zajímalo nás, jak tyto stavby vznikaly, v jaké době byly položeny základní kameny, kdo stál za výstavbou a slávou těchto památek. Poznali jsme pány, kteří měli ve svém držení slovinské hrady, a také to, jak se majitelé hradu v průběhu časů střídali. Prameny nám poskytly konkrétní sled jmen šlechticů, kteří obývali jednotlivá sídla.

Dostalo se nám poměrně bohatých poznatků ohledně architektury a podoby hradů. Víme, jak byly hrady situovány, architektonicky řešeny a koncipovány. Zjistili jsme také, které části hradu zůstaly původní, co se s rostoucí potřebou vlastníků přistavělo, či kde se nacházejí pozůstatky původních tvrzí.

Jsme schopni přesně zařadit části hradů či celé budovy do architektonických stylů a uměleckých slohů. To nám podává informace, jaká byla forma výstavby, jaké byly běžně užívané materiály i technologie při stavbě hradů. Interiér se koncipoval tak, aby byl funkční.

Sledovali jsme historické dění na hradech od jejich počátků až do dnešní doby. U některých hradů jsou určitá období podrobněji popsána, jiné etapy jsou poněkud chudší na zdroj informací. Časté byly zmínky o založení či vzniku hradu s přesnými datacemi, někdy s odkazem na historické prameny píšíci o počátcích hradu. Nemohli jsme si nevšimnout, že všechny hrady postihla pohroma v podobě požáru, což ale bylo běžné. Co je ale zajímavé, hrady na slovinském území postihlo zemětřesení, které většinou hrad poničilo natolik, že často nuceně následovaly rozsáhlé rekonstrukce. Dostatek informací se podařilo získat ze 14. – 18. století. Dále je většina zmínek o hradech až z první poloviny 20. století, především tedy z první a druhé světové války.

Za trvání dvou velkých válek byly slovinské hrady hojně využívány, bohužel ne s ušlechtilou myšlenkou. Hradní prostory často sloužily ke zřízení provizorních nemocnic či vězeňských prostor, interiéry budovy byly uzpůsobeny potřebám vojáků. V první polovině 20. století hrady utrpěly velké škody v důsledku obývání válečnými jednotkami, které ignorovaly jakoukoliv péči o budovy. Hrady pustly a chátraly, ale přečkaly temné časy. Světlejší časy nastaly a většina památek se dočkala obnov a oprav.

Opravené prostory hradů dnes většinou slouží jako prostory pro různé výstavy. Expozice, které v hradních sálech nalezneme, mohou být spojeny s historií hradů. Zrcadlí tak dobu, ve které se hrad těšil slávě. Jiné vystavené předměty jsou spojeny s konkrétní osobou, jako je

tomu například s osobou Janeze Vajkarda Valvasora, který pobýval na hradě Bogenšperk. Další využití prostoru hradu bývají výstavy, které podávají obecné informace o historii Slovinska, o zvycích a slovinském etniku.

Některé hrady mají „genius loci“, právě jako hrad Predjama (Predjamský hrad).¹¹² Téměř pohádkový hrad, obklopený skalami ukrývající rozsáhlý jeskynní systém. Jeskyně v této oblasti nebyly ještě ani zdaleka všechny prozkoumány. Hrad nabývá na zajímavosti i příběhem o rytíři Erazmovi, který hrad získal i přes jeho nedobytnost.

Bohaté kulturní programy a vyžití nabízí Lublaňský hrad, který samotný je symbolem Slovinska se svým drakem ve znaku. Na nádvoří hradu se celoročně pořádají různé taneční či kinematografické zábavy. Program na hradě je bohatý. Tím, že je hrad situován uprostřed města na vyvýšeném místě, stal se vyhledávaným turistickým bodem. Člověka zde uchvátí nejen bohatá historie, ale také krásný výhled. Zde má člověk Lublaň jako na dlani.

Byly popsány i šlechtické rody, které jsou spojeny s historií hradů, kterými se tato práce zabývá. Slovinsko v minulosti bylo součástí Habsburské říše, stejně jako naše české země. Proto se často setkáváme s událostmi a historicky doloženými postavami, jejichž osudy se proplétají a mnohokrát dokonce spojují slovinské dějiny s českými. Tyto spojitosti mi pomohly v bádání a nastudování šlechtických rodů. Zdroje informací se staly přístupnější tím, že jsem byla schopna vyhledat příslušnou literaturu v místní knihovně.

Díky studiu jednotlivých rodů se dozvídáme, odkud rodiny pocházely, jaké tituly a významání získaly, jakých se jim dostalo poct, o která území pečovaly a jak rozsáhlý byl jejich vliv. Dozvěděli jsme se, že se jednalo o mocné rody, mnohdy s vazbami na panovníka. Dokonce mezi dvěma rody došlo ke sňatku. Spojily se rody Aueršpergů s Windischgrätzů. Z rodů, o kterých jsme v práci pojednávali, můžeme osudy některých potomků sledovat až do 20. století.

V posledních kapitolách jsme nastínili problematiku konfiskace a nacionalizace majetku neboli znárodnění. Víme, koho se tyto jevy týkaly a na jaké podniky nacionalizace cílila.

Vysvětlili jsme, jaký je rozdíl mezi těmito pojmy. Konfiskace znamená násilím odebrané vlastnictví či majetek bez uznaných náhrad. Ke konfiskaci často docházelo v době válek či nepříznivých dob. Konfiskován byl také majetek po světových válkách, odebírán byl zejména nepřátelům. Často konfiskaci podléhal německý a maďarský či italský majek. Kon-

¹¹² Pozn.: Predjama je volně přeloženo jako „předjeskynní hrad“ – pojmenování hrad dostal díky své poloze u jeskyně

fiskace zde byla použita jako nástroj trestu. Násilným aktem byly odebrány majetky, původní vlastníci půdy i celých hospodářství zůstali napospas osudu.

Kdežto nacionalizace je spojena především s nastolením komunistické vlády po skončení druhé světové války. Myšlenka byla taková, že se měly odstranit sociální rozdíly a bariéry mezi lidmi.

Socialismus podporoval likvidaci sociálních tříd, toho se mělo docílit zestátněním osobního vlastnictví. Snad aby si nikdo nemohl nic závidět. Všimla jsem si, že socialistické země se dost často bránily srovnání s velkým ruským bratrem. Nacionalizace se neměla tvářit jako kopírování a zavděčení se Svazu. Přesto všechno tato myšlenka měla své původce.

Nacionalizace přináší příslib kompenzace bývalým vlastníkům za odebraný majetek, k odškodnění ale často v praxi nedošlo.

Dá se říci, že situace byla obdobná ve všech státech, kterých se nastolení socialismu týkalo. Jednalo se tedy o bývalou Jugoslávii, ke které Slovinsko v minulosti patřilo. Tato problematika v rámci Jugoslávie byla nastíněna. Českému prostředí byla též věnována krátká kapitola, stejně tak jako porovnání se západními zeměmi.

Myslím si, že by takové téma mohlo spadat a mohlo by být zajímavým tématem pro jinou práci.

Podle prozkoumaných monografií se tématu slovinských hradů a zámků nevěnuje mnoho historiků. Mezi významná jména tohoto úzkého okruhu řadíme historika umění doktora Ivana Stopara a druhým autorem je Ivan Jakić. Použitá literatura pojednávající o hradech ve Slovinsku byla dostupná pouze ve slovinském jazyce.

SUMMARY

My bachelor thesis deals with the issue of Slovenian castles and forts after 1945. The aim was to ascertain what happened to the castles during their history and how these historical buildings are used nowadays.

I focused on laying the foundation stones, the inception of castle buildings and also the progress of their formation. I was also interested in architecture and description of castle reconstructions during the times. Some material reparations were necessary after disasters occurred at the castles, such as fires and earthquakes. The beginning of World wars had devastating impact on castles. Castle chambers and castle areas turned into war barracks, hospitals and prisons. In the second half of the 20th century castles were in dire need of post-war reconstructions.

Nowadays majority of Slovene historic buildings are used for cultural and educational purposes – museums and exhibitions take place in the castle area.

There were differences in historical periods. Some epochs were described well and we could find enough information, other epochs were only briefly mentioned.

My attention was also pointed at noblemen and noble family lines which considered these castles manors their homes. Every castle changed the owner several times, but some families were important. Those nobles were mostly promoted and reached estimable positions in the society. Some of these promotions were given by the ruler.

Slovenia was part of the Habsburg empire as well as the Czech lands. The nobles ruling in the Slovene territory were often related to the Czech nobles and also to the Czech dominions. A marriage was common mean how to be connected to another family line.

We could find another interesting names such as a knight Erazmus or a historian Janez Vajkard Valvasor connected to the castle buildings mentioned in my thesis.

Last chapters discuss the confiscation and nationalization issues. These terms are explained in my work as well as differences between them. After all, they both meant taking holdings and property away from their owners and also stripping them of their rights.

We were probably more interested in the nationalization topic. Nationalization was started by the Communist party. In 1945 the world was damaged by the „Great Wars“ and another system came into force. The idea of socialism was to establish unified social life,

rights and duties. Only by seizure of the private possession the socialists could reached their goal.

In the end I have to admit that history of Slovene castles and manors is not in the centre of interest of many experts. I would like to mention two important names from among the historians – Ivan Stopar and Ivan Jakić, thanks to them I had enough material to study from.

There are still so many remarkable monuments, historical buildings and castles in Slovene, history and destiny of wchich are waiting to be discovered.

ZAKLJUČEK

Cilj moje diplomske naloge je bil izvedeti kaj se je dogajalo v času zgodovine po letu 1945 z gradovi na ozemlju današnje Slovenije. Osredotočila sem se na sam začetek, kako so bile ustvarjene grajske stavbe in kako so se spreminjale skupaj z zahtevami lastnikov stavb.

Tekom diplomske naloge ugotavljala kateremu arhitekturnemu slogu same stavbe pripadajo. Opisujem kako so gradovi izgledali, kaj se je spremenilo, kaj je bilo obnovljeno in kaj je ostalo v prvotnem, originalnem stanju. Nekatere epohe so opisane zelo dobro, druge so samo omenjene.

Gradovi so preživeli čas prve in druge svetovne vojne. V tem istem času so se gradovi spreminjali v vojašnice, bolnišnice in zapore. Vse to je imelo uničujoč vpliv na te stavbe.

Zanimala nas je danajša uporaba gradov in kaj so gradovi danes postali. Večina gradov je danes namenjeno kot uporaba prostorov za raztave, muzeje in kulturne prireditve. Z zgodovino gradov so danes povezana tudi pomembna imena kot so na primer vitez Erazem in polihistor Janez Vajkard Valvasor.

Tudi mene je zanimal študij plemičov in aristokratskih družin. Vemo od kje družine prihajajo, katera območja so upravljali in kako so prišli do svojih naslovov ter časti.

Sama zgodovina slovenskih gradov in plemičov je povezana s češko zgodovino in s češkimi deželami.

Del moje diplomske naloge govori tudi o zaplembi in nacionalizaciji. Pojasnili smo koncept in razliko med zaplembo in nacionalizacijo. Nacionalizacija je odstranitev nepremičnine od lastnikov z možnostjo kompenzacije. Prihod socializma je pomenil določen red v družbi, podjetja so postala javna in poleg tega nekatere človeške pravice so bile kršene.

Največ informacij in izvirov sem dobila od svtorja Ivana Stopara in Ivana Jakića. Avtorja sta napisala monografije o slovenskih gradovih in drugih monumentih.

Moram povedati da še vedno ni dovolj zgodovinarjev, ki bi se lahko zanimali o temi gradov na ozemlju Slovenije. Nekatere stavbe še čakajo na razkritev tega, kaj se je zgodilo v preteklih časih.

POUŽITÉ ZKRATKY

AVNOJ	Antifašistická rada národního osvobození Jugoslávie
JLA	Jugoslávská lidová armáda (Jugoslovanska ljudska armada)
LRS	Lidová republika Slovinsko (Ljudska republika Slovenija)
OZNA	Oddělení pro ochranu národa (Oddelek za zaščito naroda)
SFR	Sociální federativní republika (Socialistična federativna republika)
SHS	Království SHS (Srbů, Chorvatů a Slovinců)

SEZNAM PRAMENŮ

GABRIČ, Aleš. Jože Prinčič. Nacionalizacija na ozemlju LR Slovenije 1945-1963. In *Zgodovinski časopis*. Novo Město: Dolenjska založba 1994. št. 49.

BUČIČ, Vesna. Grad Snežnik po drugi svetovi vojni. *Kronika*. Ljubljana, letnik 48, številka ½,

URN: NBN:SI:DOC-8HVJCDTM. s. 74-94.

Dostupné z www.dlib.si

MILKO, Mikola. Zaplembe premoženja v Sloveniji 1943-1945. Publikacije Slovenskega archiva Celje. Študije 3. Celje, 1999. Ozn. 104001280

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

GAWINOVÁ, Izabella. Slovinsko. Praha, 2004. 128 s. ISBN 80-7236-237-2.

HALADA, Jan. Lexikon české šlechty. Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti. Praha, 1999. 685 s. ISBN 80-85770-79-2.

HLADKÝ, Ladislav. Jugoslávská krize a její historické souvislosti. Praha, 1993. 62 s. Panorama dějin. Nové pohledy, sv. 8. ISBN 80-85467-15-1.

HORÁK, Ondřej. Liechtensteinové mezi konfiskací a vyvlastněním: příspěvek k poválečným zásahům do pozemkového vlastnictví v Československu v první polovině dvacátého století. 1. vyd. Praha: Libri, 2010. 287 s. ISBN 978-80-7277-457-9.

JAKIČ, Ivan. Gradovi, graščine in dvorci na Slovenskem. Ljubljana – Didakta, 1995. 179 s. ISBN 8677070842.

JAKIČ, Ivan. Sto gradov na Slovenskem. Prešernova družba, 2001. 223 s. ISBN 961-6186-45-0.

JAKIČ, Ivan. Vsi slovenski gradovi. Leksikon slovenske grajske zapuščine. Ljubljana, 1997. 470 s. ISBN 86-341-1771-5.

KUKLÍK, Jan. Znárodněné Československo: od znárodnění k privatizaci-státní zásahy do vlastnických a dalších majetkových práv v Československu a jinde v Evropě. Praha: Auditorium, 2010, 444 s. Edice 20. století. ISBN 978-80-87284-12-4.

MAŠEK, Petr. Modrá krev: minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích. 2. rozš. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, 330 s. ISBN 80-204-0760-X.

MAŠEK, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Praha: Argo, 2010, 2 sv. (668, 664 s.). ISBN 978-80-257-0027-3.

MAŠEK, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Praha: Argo, 2010, 2 sv. (668, 664 s.). ISBN 978-80-257-0294-9.

PELANT, Jan. Erby české, moravské a slezské šlechty: vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013, 622 s. ISBN 978-80-7422-254-2.

RYCHLÍK, Jan – TONKOVÁ, Mária – HLADKÝ, Ladislav – KOZÁR, Aleš. Dějiny Slovinska. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 441 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-131-6.

STOPAR, Ivan. Gradovi na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1991. 415 s. ISBN 86-361-0280-4.

STOPAR, Ivan. Najlepši slovenski gradovi. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2008. 267 s. ISBN 978-961-231-648-8.

STOPAR, Ivan. Predjamski grad. Postojnska jama, 2001. 128 s. ISBN 961-90678-1-9.

SEZNAM OBRÁZKOVÉ DOKUMENTACE A JEJÍ ZDROJE

Obr. č. 1 – Hrad a jezero Bled.

[cit. 2018-25-11] URL: <<https://www.ap-ljubljana.si/turizem/bled/blejski-grad/>>.

Obr. č. 2 – Hrad Bogenšperk.

[cit. 2018-25-11] URL: <<https://www.bogensperk.si/biografija.html>>.

Obr. č. 3 – Bakrotiskárna na Bogenšperku.

[cit. 2018-26-11] URL: <<https://www.bogensperk.si/img/naslovne/bakrotiskarna.jpg>>.

Obr. č. 4 – Valvasorovo věhlasné dílo „Slava vojvodine Kranjske“.

[cit. 2018-26-11] URL: <<https://www.rtv slo.si/kultura/knjige/valvasorjeva-slava-vojvodine-kranjske-zibelka-slovenske-kulture/319684>>.

Obr. č. 5 – Portrét Janeze Vajkarda Valvasora.

[cit. 2018-25-11] URL: <<https://sl.wikipedia.org/wiki/Valvasorji>>.

Obr. č. 6 – Lublaňský hrad.

[cit. 2018-26-11]

URL: <<https://www.visitljubljana.com/sl/obiskovalci/aktivnosti/znamenitosti/ljubljanski-grad/>>.

Obr. č. 7 – Hrad Jama (Predjamski grad).

Autor fota: Ivan Majc [cit. 2018-26-11]

URL: <<http://www.visit-postojna.si/en/what-to-see/mysterious-predjama/predjama-castle>>.

Obr. č. 8 – Hrad Škofja Loka a dnešní muzeum.

Autor fota: Sašo Kočevar [cit. 2018-22-11]

URL: <<https://www.loski-muzej.si/nase-lokacije/loski-muzej-skofja-loka/>>.

Obr. č. 9 – Grad Snežnik (Hrad Sněžník).

[cit. 2018-22-11] Narodni muzej Slovenije

URL: <http://www.nms.si/index.php?Itemid=56&option=com_content&view=article&id=325&lang=sl>.

Obr. č. 10 – Hrad Turjak.

[cit. 2018-24-11]

URL: <<https://www.visitljubljana.com/en/visitors/things-to-do/sightseeing/turjak-castle/>>.